

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Diplomová práce

Bc. Martina Kortišová

2007

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu

Jindřichův Hradec

Diplomová práce

Bc. Martina Kortišová

2007

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Katedra managementu veřejného sektoru

Vztahy občanů a zastupitelů ve vybrané obci – konflikt rolí

Vypracovala:

Bc. Martina Kortišová

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Miloslava Hiršová

Jindřichův Hradec, duben 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma
“Vztahy občanů a zastupitelů ve vybrané obci – konflikt rolí“

jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

Jindřichův Hradec, duben 2007

podpis studenta

Anotace

Vztahy občanů a zastupitelů ve vybrané obci – konflikt rolí.

Cílem práce je zjistit a analyzovat, jak občané v menších obcích vnímají různé role svých zastupitelů (role spoluobčana x role reprezentanta obce). Autor by se měl pokusit i o určení klíčových charakteristik, jež ovlivňují atribuci konkrétní role, a vyvodit důsledky pro řízení obcí.

Duben 2007

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

PhDr. Miloslavě Hiršové,

z Vysoké školy ekonomické v Praze,

Fakulty managementu v Jindřichově Hradci,

a dále pak bývalému starostovi obce

Obsah:

ÚVOD	3
I. TEORETICKÁ ČÁST	6
1. ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI	6
1.1 Sociální skupina	6
1.1.1 Velikost skupiny.....	6
1.1.2 Typ vazby spojující členy	7
1.1.3 Stupeň stálosti vnitřní vazby	7
1.1.4 Charakter členství ve skupině	7
1.1.5 Typ solidarity členů skupiny	7
1.1.6 Význam skupinové vazby pro vysvětlení chování jedince	8
2. OBEC	9
2.1 Obecná ustanovení o obci	9
2.2 Orgány obce	10
3. OSOBNOST ČLOVĚKA	14
3.1 Struktura osobnosti.....	15
3.1.1 Postoje člověka.....	15
3.1.2 Vztah postojů a chování	16
4. SOCIÁLNÍ PERCEPCE	19
4.1 Průběh procesu sociální percepce	21
5. ROLE	25
5.1 Ztotožnění s rolí	26
5.2 Osobnost a role.....	27
5.3 Konflikt rolí.....	29
6. SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE	31
7. ATRIBUCE	32
7.1 Kauzální atribuce	32
7.2 Charakterové vlastnosti člověka	34
II. PRAKTICKÁ ČÁST	36
1. CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE A POUŽITÁ METODIKA	36
2. VÝZKUMNÝ SOUBOR	37
3. METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT	40

4. METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	42
5. VLASTNÍ VÝZKUM	43
5. 1. Rozhovor s bývalým starostou	43
5. 2. Dotazníky	45
5. 3. Diskuse	65
ZÁVĚR.....	68
LITERATURA:.....	70
PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK PRO OBČANY OBCE.....	71
PŘÍLOHA 2: ROZHOVOR S BÝVALÝM STAROSTOU	73
PŘÍLOHA 3: SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	74
PŘÍLOHA 4: SEZNAM TABULEK.....	75

Úvod

*„ Rozumný člověk se přizpůsobuje svému okolí,
nerozumný člověk se snaží přizpůsobit okolí sobě.
Proto veškerý pokrok závisí na nerozumných lidech.“*

George Bernard Shaw

V současné době je role zastupitelů, jak ve velkých, tak v menších obcích velmi důležitá. Občané si volí, kdo je bude zastupovat, a od těchto jedinců pak očekávají plnění určitých povinností. Především pak od člověka, který je v roli starosty a zastupuje obec navenek.

Obec je základní samosprávnou jednotkou státu. Jako taková je vymezena územím, počtem obyvatel, vybavená samosprávnými funkcemi a delegovanými pravomocemi státní správy. Obec například vytváří podmínky pro rozvoj sociální péče, bydlení, ochrany zdraví, dopravy a spojů, informací, výchovy a vzdělávání, kultury, ochrany veřejného pořádku.

Každý jedinec je součástí nějaké sociální skupiny, kterou je i obec, kde se vytváří struktura sociálních pozic a rolí. Každému člověku je vymezena určitá sociální pozice, která odpovídá určitým potřebám a jeho individuálních charakteristikám. Každé pozici tedy odpovídá příslušná sociální role.

Společnost každému jedinci v určitých situacích předepisuje určité sociální role, v nichž se promítají očekávání týkající se jednání jedince v určitých situacích. Rolím se člověk učí, a tak se stávají součástí jeho osobnosti. V každé roli se projevuje charakter jedince. Občané očekávají od dané role určité chování. Představa o roli starosty přitom může být rozdílná. Rozdíly v představách o různých rolích veřejného činitele nejsou dány jen rozdíly mezi těmi, kteří představám podléhají, ale také tím, že skutečně každý veřejný činitel hraje několik rolí najednou. Multiplicita rolí se tak týká nejen toho, kolik funkcí každý člověk zastává v práci, ale zejména toho, kolik jich je mimo institucionální rámec. Různé role pak mohou zasahovat starostovi do jeho role starostenské a může dojít ke konfliktu mezi rolemi. Důležitá je proto identifikace jedince s různými rolemi.

Specifickou variantou jsou pak atribuované role, to jsou role přisouzené na základě předpokládaných osobnostních vlastností. Taková role může být člověku přisouzena sociálním okolím. Určitá očekávání, která jsou sociálním okolím spojována s chováním

jedince, může tento jedinec propojit se svými motivacemi a dojde pak k jeho úplné identifikaci s danou rolí.

Člověk je v průběhu celého svého života v neustálém kontaktu s druhými lidmi. V různých sociálních skupinách se na základě delšího soužití jejich členů a v souladu s očekáváním skupiny rozvíjejí různé sociální role. Role slouží sociální interakci, která představuje proces vzájemného působení jedince na druhého člověka či skupinu. Její součástí je sociální percepce a nástrojem je pak sociální komunikace. Je zřejmé, že interakce a komunikace mezi lidmi jsou vždy do značné míry ovlivněny určitými faktory a procesy. Základem interakce a komunikace mezi lidmi je sociální percepce.

Tato problematika mi připadá velmi zajímavá, protože v průběhu života se s ní setká každý z nás. Každý člověk v průběhu života bude mít různé role, někdy však bývá obtížné různé role skloubit. Z manažerského pohledu je zajímavé, jak člověk, který zastával a dosud zastává celou řadu rolí, do nichž nás život běžně staví, je najednou postaven do nové role, která je všem na očích a od níž se očekává, že zůstane nestranná vůči působení původních rolí. Stává se to i v jiných prostředích a situacích, ale zejména v malých obcích to s sebou může nést mnoho problémů, a proto jsem se rozhodla do této problematiky proniknout hlouběji a věnovat se jí ve své diplomové práci.

V teoretické části se zabývám psychologickými pojmy, které souvisí s rolí. Je to především sociální skupina, kterou lze třídit z různých hledisek, a jednou takovou skupinou je i obec. Dalším pojmem je osobnost člověka, která ovlivňuje chování jedince. To, jak vnímáme ostatní lidi, se nazývá sociální percepce. Důležitým prostředkem, jak si lidé sdělují informace, je komunikace. V atribuci jde o přisuzování určitých příčin a vlastností lidskému chování.

V praktické části diplomové práce jsem provedla průzkum mezi občany menší obce a pokusila jsem se zjistit, jaké role občané vnímají u bývalého starosty, jestli mu jiné role bránily ve starostenské roli a jestli měl vlastnosti a schopnosti, které souvisí s činností starosty. Pro získání plastičtějšího pohledu jsem získané informace od bývalého starosty a názory občanů porovnávala.

Cílem mé práce je tedy zjistit a analyzovat, jak občané v menších obcích vnímají různé role člověka ve funkci starosty, zda nedochází ke konfliktu rolí a zda je toto vnímání

ovlivněno délkou pobytu v obci. Chtěla bych se pokusit i o určení klíčových charakteristik, jež ovlivňují atribuci konkrétní role a vyvodit důsledky pro řízení obce.

I. Teoretická část

1. Člověk ve společnosti

Člověk je bytost společenská, to je dáno působením různých společenských a sociálních vlivů. To znamená, že člověk někam patří, má své místo v určité skupině, resp. společenství. V průběhu svého života se postupně stává členem různých sociálních skupin, které mohou ve značné míře ovlivňovat rozvoj jeho osobnosti. Profil a rozvoj osobnosti každého jedince je závislý na úrovni a kvalitě skupiny, k níž jedinec přísluší. Život mezi lidmi je pro nás samozřejmost a nijak nad tím nepřemýšlíme. Člověk se do určité společnosti narodí a učí se v ní žít (tzv. společenské kasty). Záleží na individualitě každého člověka, zda svou „společnost“ opustí, nebo v ní zůstane celý život (změna zaměstnání, stěhování). Naše individuální sociální zkušenost je v každém případě omezená (žijeme v určitém čase a prostoru, zajímá nás nejbližší budoucnost). Sociální zkušenost je závislá na kontaktu s druhými lidmi a získává se nejčastěji v různých sociálních skupinách.

1.1 Sociální skupina

„Bývá nejčastěji definována jako skupina tří nebo více jedinců, mezi nimiž existuje určitý společenský vztah. Objektivní vymezení sociální skupiny je tak doplněno kategorií vědomí, která předpokládá subjektivní, uvědomělou společenskou vazbu, jinými slovy sebeuvědomění skupiny.“ [2, str. 82]

Členství v některých skupinách si člověk nemůže svobodně zvolit (viz indické kasty), v jiných se naopak členem stát nemusí, ale může (např. společenské kluby). Pokud si však členství v nich vybral, je povinen respektovat pravidla, která tam platí. Každý člověk má možnost do určité míry si vybrat, které společenství bude pro něj to nejlepší, kde bude nejvíce akceptovat normy a řídit se podle jeho pravidel.

Podle Bedrnové a Nového [2] lze skupiny třídit z různých hledisek, např.:

1.1.1 Velikost skupiny

První z těchto kritérií je velikost skupiny. Toto kritérium nepřímo ovlivňuje možnou četnost, směry a intenzitu sociálních vztahů, sociální klima, členitost struktury sociálních

pozic a rolí, dynamiku skupiny, prakticky uplatnitelné nástroje ovlivňování a řadu dalších praktických skutečností. Nejznámější je členění na skupiny malé a velké. V malé skupině se jednotliví členové setkávají tváří v tvář, to jim umožňuje vytvářet osobní vztahy. Ve velké skupině vyžaduje vzájemná komunikace určité zprostředkovatele. Malá skupina mívá tři až třicet členů (školní třída). V rámci velkých skupin se pak uplatňuje přirozená tendence k vydělování se větších nebo menších podskupin, které mohou jednat zcela nezávisle (město – městské části).

1.1.2 Typ vazby spojující členy

Dalším kritériem je typ vazby spojující členy. Z hlediska tohoto kritéria rozlišujeme dva základní druhy skupin: formální a neformální. Každá sociální skupina se vyznačuje vazbami osobními (neformálními), ale i neosobními (formálními). Kde jsou si jedinci ve skupině bližší, tam převažují zejména vztahy osobní (již výše zmíněná školní třída). Naopak převaha neosobních vztahů je v početnějších skupinách, kde jsou jedinci součástí celku (obec, město, velká firma).

1.1.3 Stupeň stálosti vnitřní vazby

U stupně stálosti vnitřní vazby je poměrně obvyklé členění na sociální skupiny, které mají trvalý charakter (obce, města), a druhou skupinou jsou ty, jejichž existence je časově omezena pouze na dokončení jednoho úkolu (speciální pracovní týmy).

1.1.4 Charakter členství ve skupině

Dalším rozlišujícím kritériem je charakter členství ve skupině, kdy členy některých sociálních skupin se stáváme automaticky, do jiných vstupujeme dobrovolně, podle vlastního uvážení. V prvním případě je člověk zařazen do skupiny, je mu přidělena pozice a pak se teprve vytváří vztahy mezi členy skupiny. Ve druhém případě se nejdříve vytvoří určitý vztah ke skupině a jeho členům a poté se teprve člověk rozhodne o členství ve skupině. Existují však i situace, kdy vzniká členství ve skupině kombinací dobrovolného a automatického členství.

1.1.5 Typ solidarity členů skupiny

Z typu solidarity členů skupiny plyne, že větší solidárností členů se vyznačují skupiny malé s převahou osobních vztahů (vyplývá to z menšího počtu členů a z častější komunikace

mezi členy). Velké skupiny se tedy vyznačují menší solidárností. Výjimku mohou tvořit skupiny, které jsou zainteresovány na určitém cíli (např. podíl zaměstnanců na zisku).

1.1.6 Význam skupinové vazby pro vysvětlení chování jedince

Posledním kritériem sociální skupiny je význam skupinové vazby pro vysvětlení chování jedince. Lidé během života patří do několika sociálních skupin současně. Všechny skupiny přitom na sebe navzájem působí a tím ovlivňují chování jedince. Jedinec se chová nejvíce podle působení pro něj nejsilnější skupiny (primární). Jedinec se nejvíce identifikuje s nejsilnější skupinou, právě ta nejvýrazněji ovlivňuje jeho hodnoty, postoje a jednání (např.: rodina).

Každá i malá skupina představuje určitý sociální systém. Vyznačuje se určitou vnitřní strukturou, která je uzpůsobena tak, aby napomáhala uskutečňovat funkce a cíle skupiny. Ve vnitřní struktuře organizace je určitý soubor osob a každá z nich zaujímá určitou pozici ve skupině. Členové skupiny mají přesně vymezeno zařazení, místo a funkci ve skupině. Pro dosahování společných cílů se kodifikují společné normy a hodnoty, uznávají se společné názory, postoje a hodnotící soudy. [3]

Jednou takovou sociální skupinou může být i obec.

2. Obec

„Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.“ [6, str. 10]

2.1 Obecná ustanovení o obci

Obec je veřejnoprávní společenství, tvořené obyvatelstvem obce a vlastníci určitý majetek. Každá část území České republiky je součástí území některé obce, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Z důvodu decentralizace kompetencí a odpovědnosti za zabezpečování veřejných statků pro obyvatele obce se dává stále větší význam postavení obce ve veřejné správě. Každá obec má právo na místní samosprávu, které je zakotveno v Evropské chartě místní samosprávy.

Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Při plnění všech svých úkolů chrání též veřejný zájem.

Občané obce

„Občanem obce je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky, a je v obci hlášena k trvalému pobytu“ [6, str. 52]

Občané mají podle zákona nějaká práva, která uplatňují ve vztahu k obci a jejím orgánům. Jsou to tato práva:

- právo volit a být volen do zastupitelstva obce,
- právo hlasovat v místním referendu,
- právo vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem svá stanoviska k projednávaným věcem,
- právo vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok,
- právo nahlížet do rozpočtu obce a do jejího závěrečného účtu za uplynulý kalendářní rok, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva, do usnesení rady, výborů zastupitelstva a komisí rady obce a pořizovat si z nich výpisy,
- právo požadovat projednání určité záležitosti v samostatné působnosti obce zastupitelstvem či radou
- podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty. [6]

Funkce obce

Obce poskytují především sociální prostor pro uspokojování potřeb a zájmů občanů. Občané společně využívají území obce a vytváří si mezi sebou vztahy a vazby.

Podle Simony Hrabalové [4] základní funkce, které obce ve společnosti plní, jsou:

- **obytná** – lidé v obcích žijí, bydlí,
- **pracovní** – je odvozena od toho, že v obci jsou soustředěny organizace, které nabízí pracovní místa, lidé v nich mohou najít svoji práci,
- **obslužná** – souvisí s tím, že organizace umístěné v obci nabízí určitý rozsah soukromých i veřejných statků a služeb, které zde mohou lidé využívat.

Tyto funkce však obce plní rozdílně, podle velikosti obce. Malé obce většinou plní pouze funkci obytnou, její obyvatelé jezdí za prací jinam. Naopak některé obce mohou plnit funkce obslužné či pracovní i pro obyvatele jiných obcí.

Funkce můžeme však vymezit i z jiného pohledu, pak bychom mohli definovat funkci sociální, ekonomickou a územně-technickou. Sociální funkce souvisí s tím, že obec vytváří sociální prostor pro společné soužití lidí, pro vytváření vztahů mezi nimi. Obec je chápána jako útvar, který zajišťuje služby pro občany. Obec vystupuje jako účastník ekonomických vztahů a svou činností může ovlivňovat a vytvářet podmínky pro ekonomický rozvoj. Obec svými rozhodnutími plní funkci územně-technickou, protože koordinuje a řídí svůj územní rozvoj. Výsledkem pak jsou vytvořené technické sítě a sociální infrastruktura. [4]

2.2 Orgány obce

Každá větší sociální skupina potřebuje vedení, v obci tuto roli plní zastupitelstvo. To řídí na základě delegování jednotlivých pravomocí. Občané přiznávají zastupitelům určité pravomoci a za to očekávají určité povinnosti, které budou zastupitelé plnit.

Obec je spravována zastupitelstvem obce; dalšími orgány jsou rada obce, starosta a obecní úřad.

Zastupitelstvo

Zastupitelstvo obce je jediný z orgánů obce, který je ústavně zakotven. Má přímou demokratickou legitimitu danou volbami občanů. Zastupitelstvo tak může být vnímáno v oblasti samosprávy obce jako hlavní orgán, který je nadřazen všem ostatním orgánům. Zastupitelstvo je voleno na čtyři roky obyvateli s volebním právem.

Počet členů zastupitelstva činí:

do 500 obyvatel	5–9 členů,
501–3 000	9–15 členů,
3 001–10 000	11–25 členů,
10 001–50 000	15–35 členů,
50 001–150 000	25–45 členů,
nad 150 000 obyvatel	35–55 členů.

Rozhodující pro stanovení počtu členů je počet obyvatel v obci k 1. lednu roku, v němž se konají volby. [6]

Pravomoc zastupitelstva obce

Zastupitelstvu obce je podle zákona vyhrazeno právo rozhodovat o nejdůležitějších záležitostech patřících do samostatné působnosti obce. Patří sem především:

- schvalování rozpočtu a závěrečného účtu,
- schvalování územního a regulačního plánu a vyhlášení jejich závazných částí obecně závaznou vyhláškou,
- zřizování a rušení právnických osob a organizačních složek,
- vydávání obecně závazných vyhlášek,
- volba a odvolání starosty, místostarosty a dalších členů rady obce,
- určování počtu členů rady obce na další funkční období,
- určování počtu dlouhodobě uvolněných členů zastupitelstva,
- zřizování a rušení obecní policie nebo rozhodování o názvech ulic a dalších veřejných prostranstvích. [6]

Rada obce

Rada obce je výkonným orgánem obce pro samostatnou působnost a ze své činnosti odpovídá zastupitelstvu obce, které volí členy rady. Radu obce tvoří starosta, místostarosta a další členové rady. Počet členů rady obce je lichý, činí nejméně 5 a nejvýše 11 členů; přičemž nesmí přesahovat jednu třetinu počtu členů zastupitelstva obce. Rada obce se nevolí v obcích, kde zastupitelstvo obce má méně než 15 členů. Rada obce připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zabezpečuje plnění jeho usnesení.

K pravomocím rady obce patří:

- zabezpečovat hospodaření obce podle schváleného rozpočtu,
- provádět rozpočtová opatření v rozsahu, který stanoví zastupitelstvo,
- plnit úkoly zakladatele nebo zřizovatele vůči právnickým osobám a organizačním složkám založeným nebo zřízeným zastupitelstvem obce,
- vydávat nařízení obce,
- jmenovat a odvolávat vedoucí jednotlivých odborů obecního úřadu a rozhodovat o jejich platech, a to na základě návrhu tajemníka. [6]

Starosta

Starosta zastupuje obec navenek, to znamená, že jeho postavení lze do určité míry přirovnat k postavení statutárního orgánu právnické osoby. Nemá však pravomoc samostatně rozhodovat o záležitostech patřících do samosprávy obce. Většina úkonů vyžaduje schválení zastupitelstva obce, popřípadě rady obce, a starosta je může provést jen po jejich předchozím rozhodnutí. Starostu a místostarostu volí do funkcí zastupitelstvo obce z řad svých členů.

Starosta podepisuje právní předpisy, usnesení zastupitelstva a rady obce. Starostu v jeho nepřítomnosti zastupuje místostarosta. Za výkon své funkce odpovídají zastupitelstvu.

Nestanoví-li zastupitelstvo obce jinak, starosta

- a) odpovídá za včasné objednání přezkoumání hospodaření obce za uplynulý kalendářní rok,

- b) plní úkoly zaměstnavatele podle zvláštních předpisů, uzavírá a ukončuje pracovní poměr se zaměstnanci obce a stanoví jim plat podle zvláštních předpisů, pokud není v obci tajemník obecního úřadu,
- c) může po projednání s okresním úřadem svěřit komisi výkon přenesené působnosti v určitých věcech,
- d) může požádat Policii České republiky o spolupráci při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku,
- e) odpovídá za informování veřejnosti o činnostech obce,
- f) zabezpečuje výkon přenesené působnosti v obcích, kde není tajemník obecního úřadu,
- g) plní další úkoly stanovené zákonem a zvláštními zákony. [6]

Obecní úřad

Obecní úřad tvoří starosta, místostarosta, tajemník obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena, a zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu. V čele obecního úřadu je starosta. Obecní úřad vykonává veškerou státní správu (přenesenou působnost) svěřenou obci s výjimkou té, kterou zákon výslovně přiznává zastupitelstvu, radě, starostovi, zvláštním orgánům, nebo která je delegována na komise rady. V samostatné působnosti obecní úřad především plní úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo obce nebo rada obce a pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. Obecní úřad také rozhoduje o poskytování informací žadateli podle zvláštního zákona. [6]

Do činnosti zastupitelských orgánů se promítají individuální prvky, já se zde budu věnovat osobnosti člověka a některým strukturám, které souvisí s chováním člověka ve společnosti.

3. Osobnost člověka

Obec tvoří lidé, jednotlivci, kteří sem přináší své osobité vlastnosti a schopnosti, tedy faktory, kterými se zabývá psychologie osobnosti. Poznatky z psychologie osobnosti můžeme uplatnit např. při poznávání lidí, při běžném jednání s lidmi, apod.

Podle Milana Nakonečného [9, str. 83] pojem osobnost „vyjadřuje vnitřní psychické uspořádání jedince a jeho psychofyzický základ a systém vnitřních determinant. Také tento termín osobnost má povahu vědeckého konstrukt, který má deskriptivní a explanační funkci; vyjadřuje fungování duševního života člověka jako celku a jeho relativní vnitřní jednotu.“

Když pochopíme, co osobnost je, pak rozumíme i lidskému prožívání a chování. Osobností se člověk nenarodí, ale stává. Osobnost člověka je jedinečná a neopakovatelná. Na utváření osobnosti se podílí řada faktorů, patří sem prostředí, v němž vyrůstáme, vliv výchovy a vzdělání, vlastní životní zkušenosti, zařazení do pracovního procesu atd. Tyto faktory mají různý vliv v různých obdobích lidského života (v dětství, v mládí, dospělosti, v produktivním věku a stáří). Osobnost se však v průběhu života mění (socializace).

Osobnost starosty by měla být zárukou důvěryhodnosti a zájmu o obec (město) jako celek. Každý občan, který se na něho obrátí s nějakým problémem, by u něho měl najít ochotu vyslechnout ho a najít možný způsob pomoci.

Pokud se lidé znají, výrazněji se uplatňují osobnostní charakteristiky zúčastněných osob a sympatie či antipatie, jež vůči sobě navzájem pociťují. To by mohlo přispívat ke snadnějšímu řešení situace, nebo naopak situaci značně zkomplikovat. Na venkově i v oblasti nahodilých, účelových kontaktů převažuje faktor známosti. Lidé se tu více osobně znají a tak nikdy nevystupují v těchto kontaktech anonymně. [3]

Osobností se člověk stává procesem učení, které má nejprve podobu napodobování a později vlastního podmínění, to se označuje jako socializace, kdy člověk přijímá svou roli ve společnosti, osvojuje si její poznatky, zvyky, postoje, víru, normy, hodnoty, kulturu atd. Jde o přirozené začlenění člověka do společnosti od jeho narození po celý život. [2]

Vlivy společnosti na jedince jsou velmi různorodé. Ze zkušenosti vím, že některé se vzájemně doplňují, jiné působí naopak protikladně. V procesu socializace se uplatňují: celokulturní vlivy, vlivy širšího sociálního okolí, vlivy malých společenských skupin (rodina, parta kamarádů, školní třída, pracovní kolektiv, autorita, obec). Socializace probíhá i rámci obce, to vychází z funkcí obce, které plní, a ze vzájemného soužití na daném místě. Většina lidí v obci se zná. Znalost prostředí a lidí může v kladném vztahu vést ke vzájemné pomoci (pomoc po povodních). Každá informace o člověku se dá i zneužít, pak mohou vznikat rozepře (závist, pomluvy).

3.1 Struktura osobnosti

„Struktura osobnosti, tj. její vnitřní uspořádání, jehož prvky tvoří psychické vlastnosti či rysy osobnosti, může být nahlížena z hlediska souřadných vlastností, které lze třídit na povrchové (navenek se projevující) a pramenné (vnitřní determinanty či faktory) tvořící rysy.“
[7, str. 247]

Osobnost je často zkoumána buď z pohledu struktury – trvalé charakteristiky, nebo z pohledu procesů, tj. dynamických charakteristik, kam patří právě postoje, hodnoty, motivace apod.

Z hlediska složek osobnosti se v této práci zaměřím především na postoje člověka, jaké funkce plní postoje a jaký je vztah postojů a chování jedinců.

3.1.1 Postoje člověka

„Postoj je mentální a nervový stav pohotovosti, organizovaný zkušeností, vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci.“ [8, str. 131]

Všechno, co nás obklopuje, se stává předmětem postojů člověka, avšak množství postojů člověka je konečné. Každý postoj musí obsahovat 3 komponenty: 1. kognitivní (poznávací), který zakládá soud o daném objektu, 2. emotivní, který vyjadřuje emocionální vztah k danému objektu a 3. konativní (akční tendenci), která zahrnuje všechny pohotovosti. [8]

Postoj není jev přímo měřitelný, není vrozený. Utváření postojů probíhá v procesu socializace a to v návaznosti na potřeby a zkušenosti jedince. Utváření postojů je proto proces velmi komplikovaný a složitý, je ovlivňován celou řadou vnějších i vnitřních činitelů, které na sebe vzájemně působí. Postoje si člověk vytváří ve vztahu k práci, k druhým lidem, k přírodě, ke společnosti apod. Podle mě však záleží na tom, čeho se daný postoj týká.

Utvořené postoje se slučují do postojových systémů, které pak pomáhají člověku lépe se orientovat v nových i složitějších situacích a také mu pomáhají při uspokojování jeho potřeb. Podle mého názoru působí na utváření postojů také příslušnost člověka k sociální skupině, zejména pak k primární skupině. Zde může významnou roli představovat i skupinový tlak.

V rámci obce je starosta (zastupitelstvo) vnímán jako vrcholný orgán, od kterého jsou očekávány pevné zásady a postoje, neměl by být ovlivňován skupinovým tlakem (firemní lobby, skupina občanů v obci).

3.1.2 Vztah postojů a chování

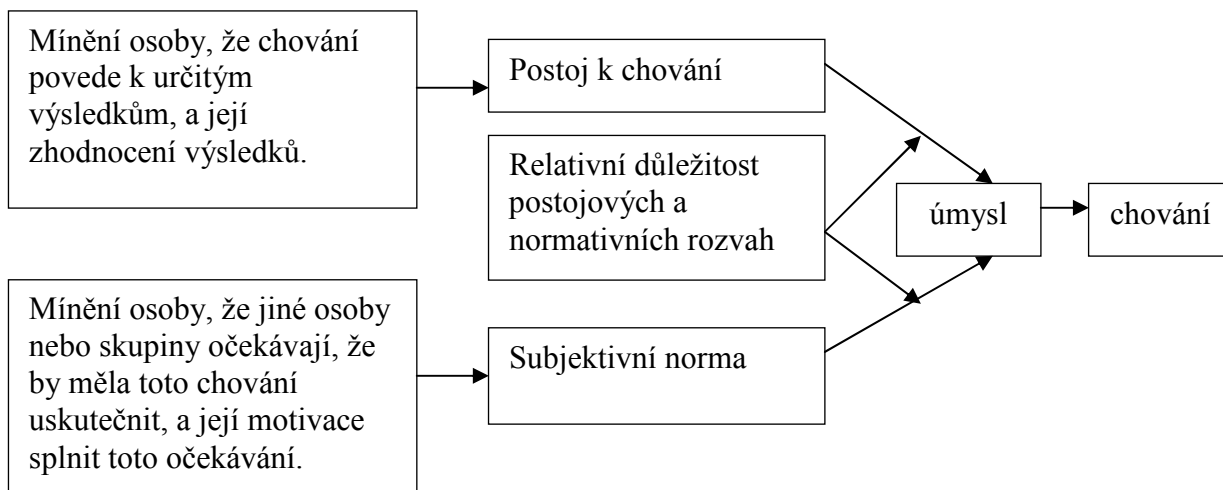
Postoje a chování spolu vzájemně souvisí. Myšlení nás přivádí k akci, ale také samotná akce nás přivádí k myšlení. Když něco uděláme, cítíme se za to odpovědní a můžeme to pokládat za správné nebo nesprávné. Každý člověk si v průběhu života vytváří nejrůznější postoje, které mu pak pomáhají stabilizovat jeho jednání.

Milan Nakonečný [8] uvádí tři teorie, proč naše akce ovlivňují naše postoje:

- teorie sebeprezentace říká, že lidé „monitorují své chování“ doufají, že učiní dobrý dojem a budou adaptovat své postoje, aby byly konzistentní s jejich akcemi,
- teorie disonance vysvětluje změny postojů, když jednáme v rozporu se svými postoji, pocítíme napětí a abychom ho redukovali, své chování ospravedlňujeme,
- teorie sebe-percepce, když jsou naše postoje křehké, ocitáme se v pozici vnějšího pozorovatele sebe samých a odůvodňujeme si své chování, abychom se nedostali do vnitřních rozporů.

Vztah mezi postoji a chováním se snažili vysvětlit I. Ajzen a M. Fishbein viz obr. 1.

Obr. 1: Teorie zdůvodněné akce

[Nakonečný, 2000, str. 131]

Schéma naznačuje, že tato teorie „zdůvodněné akce“ vychází z vnitřní interakce a následuje vlastní tendence subjektu k určitému chování a jak působí sociální tlak na toto chování nebo proti němu. Výsledkem je pak postoj k vlastnímu chování. Význam předcházejícího chování nám ovlivní rozhodnutí mezi vnitřním a vnějším tlakem, to pak vede k úmyslu chování provést nebo neprovést.

Jiný postoj ke konkrétnímu chování starosty bude mít osoba blízká starostovi (příbuzný) a jiný postoj starostovo okolí (spoluobčané). Podle postojů se lidé chovají, avšak starosta by měl hájit zájmy všech občanů. Občas se v obcích objevují tendence tyto vazby porušovat (snaha zvýhodnit nějakou skupinu občanů oproti jiným). Zde jde však o oboustranný proces, i starosta má své postoje ke konkrétním lidem (příbuzný, občan), které souvisí s konkrétní sociální rolí, a právě z toho mohou vznikat různé konflikty, pokud bude starosta upřednostňovat lidi, kteří mu jsou bližší. To se nebude líbit ostatním občanům, protože nemají stejné právo jako jeho příbuzní.

Starosta by měl být nestranný a měl by ke všemu přistupovat s objektivním postojem (nesmí někomu nadržovat nebo zvýhodňovat,...). Dále by se měl jako úřední osoba chovat zdvořile, vycházet občanům vstříc, dodržovat zásady slušného chování a také by se měl chovat slušně vůči ostatním úředníkům.

Zvláštním druhem postojů jsou předsudky. Jsou to obvykle převzaté postoje, které se u jedince udržují jako emotivně silné vztahy negativně zaměřené. Předsudky ignorují možná

objektivní kritéria myšlení. Za podstatné znaky předsudků lze pokládat: 1. jsou to emočně silně akceptované postoje, 2. jako takové jsou velmi odolné vůči změnám. Jejich předmětem jsou nejčastěji etnické menšiny (černoši, cikáni, židé), ale i představa o tom, že ženy nemohou pracovat v řídicích funkcích (starostka obce). [8]

Člověk je v průběhu celého života v kontaktu s druhými lidmi. Kontakt s lidmi ovlivňuje a formuje jeho osobnost. Podle toho, jaký dojem si subjekt udělá o tom druhém, se vůči němu i chová, vytváří si obraz toho druhého. To je označováno výrazem sociální percepce, což je vytváření „obrazu toho druhého“. Lidé upravují své chování ve vztahu k druhým lidem podle toho, jaký si o něm vytvořili obraz.

4. Sociální percepce

Podle Marie Vágnerové [14, str. 285] „*sociální percepce je definována jako vnímání lidí a jejich projevů.*“

V sociálním kontaktu můžeme vyčlenit tři vzájemně propojené stránky: sociální percepce, sociální interakce a sociální komunikace (viz dále). Člověk se vůči druhému člověku chová v podstatě podle toho, jaký obraz si o něm učinil, což je právě funkcí sociální percepce. Podle mého názoru je pro jednání s lidmi důležitý způsob, jakým se lidé vnímají a jak si zapamatují vjemy o druhých lidech, a pak vyberou potřebné informace a podle nich se rozhodují a chovají. Vytvoříme si určitou představu či symbol o konkrétním jevu, situaci, předmětu či člověku, tato představa, která věc zastupuje, může však být i chápána jako přímý podnět.

Sociální percepce vychází z kategorizace osob, která jde za hranice pouhého vnímání: subjekt sociální percepce na základě toho, co na svém partneru vnímá, jde za vnímané a činí si určité představy o jeho úmyslech, povaze atd. Schopnost přiměřeného poznání druhého člověka má zásadní význam, jak z hlediska průběhu sociálního styku, tak i z hlediska utváření mezilidských vztahů. [8]

Role starosty je často vnímána jako vrcholná pozice v sociální skupině, kdy starosta řeší mezilidské vztahy v obci a podílí se velkou měrou na jejich rozvoji.

Podle Bedrnové a Nového [2] jde o proces, kde se uplatňují především tři komponenty:

a) vnímající osoba (subjekt percepce)

Vnímání druhých lidí mohou ovlivňovat jak faktory fyziologické (hluk, chlad, atd), tak faktory psychologické (zkušenosti, motivační zaměření a emocionální stav jedince). Na základě minulé zkušenosti si vytváříme určitá očekávání a ta mohou ovlivnit vnímání probíhající v současnosti. Aktuální motivační tendence způsobují, že na některé prvky v prostředí se člověk soustředí více a na jiné méně či vůbec. Emocionální stavy mohou ovlivňovat dopad některých skutečností na člověka. Někteří lidé se nechají hodně ovlivnit emocemi, což nemusí být vhodné, protože jejich pohled na druhého pak může být zkreslený. V mé práci jsou vnímajícími osobami občané obce.

b) vnímaná osoba (objekt percepce)

Vnímání druhého člověka je ovlivněno faktory:

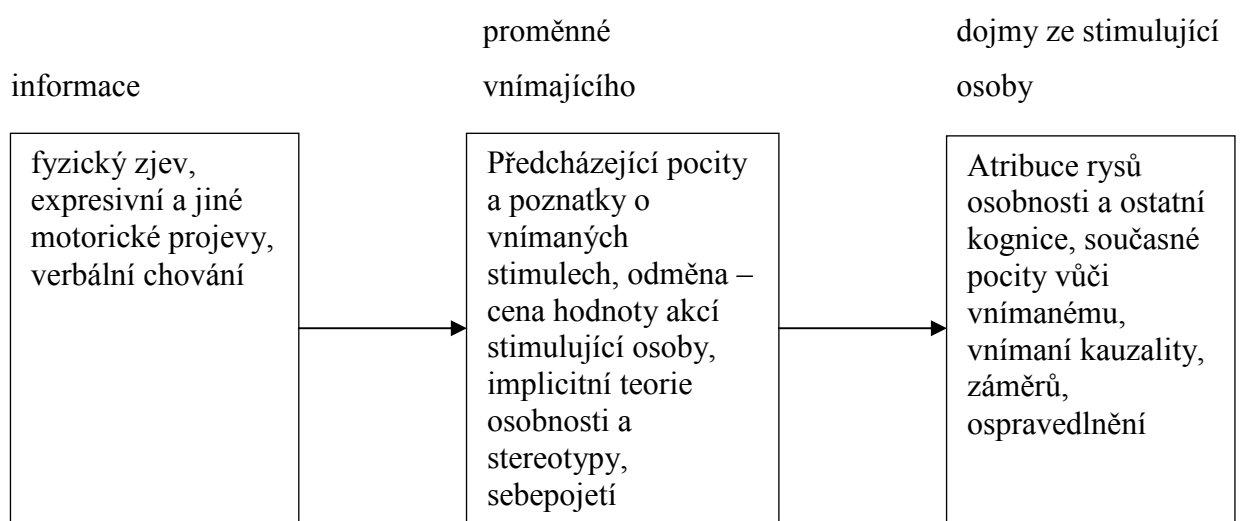
- fyzický vzhled a vnější úprava,
- verbální a neverbální komunikační projevy,
- sociální status,
- chování,
- domnělá či skutečná shoda s pozorovatelem v některých individuálních či sociálně demografických charakteristikách,
- míra nejednoznačnosti či „nečitelnosti“ pozorovaného člověka,
- prostředí osoby, ve kterém se pohybuje a žije,
- výsledky jeho činnosti.

Snadněji se poznávají lidé, kteří se více projevují. Starosta obce má především reprezentativní úlohu, proto by měl splňovat základní požadavky společenského chování.

c) situační kontext

Vnímání jedince je ovlivněno různě působícími činiteli. Situační kontext doplňuje informace, které máme o objektu vnímání, a ovlivňuje interpretaci. Také naše zkušenosti a emoce i afekty, které kladně nebo záporně ovlivňují naše vnímání a zejména vnímání druhých lidí. Ostatní vnímáme podle různých kritérií a na základě toho si pak vytváříme představu (mínění) o druhém člověku.

Obr. 2: Základní činitelé ovlivňující sociální percepci osob

[Nakonečný, 2000, str. 84]

Z přehledu vidíme, že z informací, které nám poskytne druhá osoba (to jak vypadá a jak se chová), si vytvoříme určité proměnné a ty nás vedou k dojmům z této osoby (první dojem, haló efekt). V každodenních situacích jsou naše dojmy z druhých osob formovány třemi činiteli: 1. množstvím dosažitelných informací o vnímané osobě, 2. rozsahem interakcí mezi vnímajícím a vnímaným a 3. stupněm „dobře ustaveného vztahu“ mezi vnímajícím a vnímaným. Čím více a déle spolu lidé pobývají nebo něco společně dělají, tím lépe se poznávají. Třetí činitel může způsobit zkreslení dojmu (například podcenění apod.). [8]

Výhodou v obcích může být menší počet obyvatel a z něj vyplývající osobní vztahy. Starosta pro mnohé občany není neznámou osobou. Tento fakt ovlivňuje vnímání starosty jako osobnosti, o které toho hodně víme, a právě proto ji můžeme vnímat v různých rolích a podle toho vytváříme různá očekávání. Za starostu je obecně volen člověk vážený a známý.

„Jak již bylo řečeno, vnímání slouží potřebě orientace v prostředí. Takto získané informace ovlivňují chování, lidé na ně obvykle nějak reagují, to znamená, že slouží i jako regulační mechanismus.“ [13, str. 14]

V sociální percepci se uplatňují některé obecnější tendence ve vnímání osob:

1. projekce vlastních pocitů a motivací (např. lakota – takové vlastnosti jsou připisovány jiným, což slouží obraně ega),
2. emocionální zaujetí a jeho deformující vliv (milované osoby v pozitivních vlastnostech nadhodnocujeme a v negativních podhodnocujeme),
3. generalizace obrazu sebe sama (pozitivně vnímáme zejména ty osoby, o nichž se domníváme, že se nám psychicky podobají). [2]

4.1 Průběh procesu sociální percepcce

Interpersonální percepcce je subjektivním procesem, v jehož průběhu si vytváříme svůj vlastní sjednocený, soudržný a také dosti strukturovaný obraz o každém člověku.

Do procesu poznávání se zapojují i další psychické funkce: srovnávání, posuzování, hodnocení, zobecňování.

Postup procesu sociální percepce:

1. Nejprve pozorujeme určité znaky druhého člověka (např.: vzhled, verbální projevy či chování v určité situaci)
2. V další etapě porovnáváme již zpozorované znaky svými vnitřními identifikačními pravidly, z kterých pak vyvodíme závěry o náladách, postojích, záměrech a dalších osobnostních charakteristikách pozorované osoby. Pozorované skutečnosti řadíme do kategorií a přiřazuje tak lidem určité charakteristiky. Ve skutečnosti však lidé těmto kategoriím neodpovídají zcela, ale pouze do určité míry.
3. Konečnou etapou výkladu projevů druhých lidí je spojování určitých vrozených vlastností či vnitřního stavu a další charakteristiky. [2]

Snažíme se vytvořit si o každém člověku ucelený (i když zkreslený) obrázek. S výše uvedenými procesy probíhá i proces kauzální atribuce, kterým se budu zabývat později. „*Jeho cílem je najít vysvětlení, proč v dané situaci druzí lidé jednají určitým způsobem. Jde o zjišťování příčin sociálního chování druhého člověka, jehož základem je rozhodování, zda to, co druhý člověk dělá, je podmíněno vnější situací nebo spíše osobnostními vlastnostmi.*“ [2, str. 201].

Lidé mají často tendenci hledat příčiny vypořádaného chování druhých lidí spíše ve vlastnostech jejich osobnosti než ve vnějších podmínkách jejich chování.

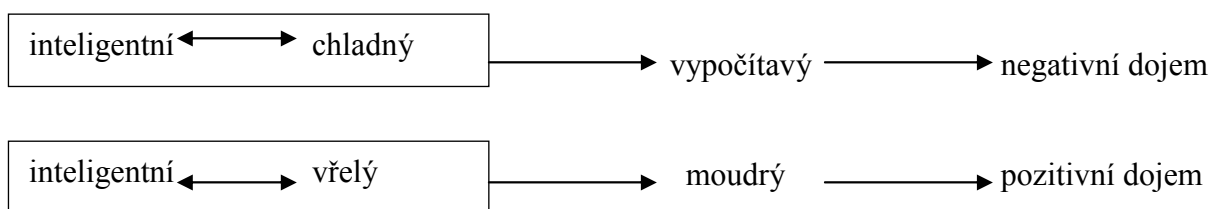
Přiměřenost našeho poznání druhých lidí ovlivňují naše subjektivní i objektivní skutečnosti. Jako subjektivní determinanty přiměřeného poznání druhých lidí nejčastěji vystupují:

- ***schopnost empatie (vcítění)*** – spontánní vycitřování charakteristik druhého člověka, schopnost bývá vrozená, lze ji však zdokonalovat cvičením,
- ***sociální inteligence*** – schopnost správně porozumět druhým lidem, zde je důležité vyvarovat se chyb v sociální percepci a následně i v jednání s lidmi,
- ***čistá mysl*** – absence předsudků a ukvapených závěrů, které lidé činí na základě nedostatku pozorování. [2]

V sociální percepci je rozhodující zejména funkce schémat, ta umožňuje kategorizaci osob. Kategorizace znamená třídění podle určitých zvolených kategorií. To nám ukazuje Aschův konfigurační model viz obr. 3.

Obr. 3: Konfigurační model

Druhý je percipován jako:

[Nakonečný, 2000, str. 97]

Obrázek zachycuje vytváření obrazu o druhém na základě konfigurace vlastností, které mu druhý člověk přisuzuje. Výsledný dojem o daném člověku tedy závisí na zhodnocení určité konfigurace jeho rysů, které mu jsou přisuzovány. Pokud budu člověka považovat za inteligentního, avšak bude v chování k druhým lidem chladný, budu si o něm myslet, že je vypočítavý a budu z něj mít negativní dojem. Podle těchto seskupených rysů si člověk vytváří výsledný dojem. Ve druhém případě považujeme druhého člověka také za inteligentního, avšak vřelého, budeme ho tedy považovat za moudrého a výsledný dojem bude pozitivní. [8]

V posuzování druhých se uplatňuje celá řada lidských tendencí. Při vnímání a následném hodnocení druhých lidí se často dopouštíme mnoha omylů a nepřesností. Souvisí to se snahou vytvořit si stálý a určitý obraz o osobě druhého člověka, ale často může být toto povědomí mylné.

Podle Bedrnové a Nového [2] existuje několik druhů omylů při vnímání druhých lidí, je to:

Efekt pořadí – projevuje se tendencí podléhat prvnímu dojmu o druhém člověku a podle tohoto dojmu si vytvořit o něm určitou představu. Působit může také přehnaný vliv posledního dojmu na celkovou představu o druhé osobě.

Haló-efekt – je to skutečnost, kdy se pozorovatel nechá přehnaně ovlivnit nějakým výrazným znakem u druhého člověka, za tímto výrazným znakem jsou pak ostatní charakteristiky v pozadí, ať již v pozitivním nebo negativním směru (bývá to u prvního dojmu, kdy se více uplatňují výrazné znaky než podstatné charakteristiky).

Stereotypizace – představuje to situaci, kdy se lidem připisují určité charakteristiky na základě přiřazení osoby do určité sociální skupiny, bývají to přiřazení např. etnická,

národnostní, věková, profesní. Často se zde projevuje i kritérium muži versus ženy. Lidé často právě starostovi připisují určité vlastnosti, které by měl mít (nejčastěji to bývá nestrannost). Tato skutečnost může být pro starostu obtížná, pokud rozhoduje v situaci, kdy jedna strana je osobou blízkou.

Projekce – představuje tendenci „připisovat“ své pocity nebo motivy druhým lidem nebo „promítat si“ své vlastní rysy do druhých lidí.

Odstranění počtu chyb v procesu sociální percepce a odstranění nepřesnosti v hodnocení lidí je velmi těžké. Jednou z možností může být výchozí přístup, který vyjadřuje postoj: já jsem v pořádku a druzí lidé jsou také v pořádku. Pak se můžeme pozitivně domnívat, že bude možné domluvit se s ostatními. Toto výchozí vyladění ve vztahu k druhým lidem hraje důležitou roli, protože ovlivňuje kvalitu percepce a minimalizuje percepční chyby. [2]

Působení lidí na sebe navzájem představuje sociální interakci. Podle Bidlové [3, str. 146] *„sociální interakce – je vyměňování smysluplných aktivit mezi lidmi v sociálních kontaktu. Sociální interakce je vnitřně spjata se sociální komunikací – ta znamená vzájemné podněcování, vzájemné reagování a vzájemné působení a ovlivňování v meziosobním kontaktu prostřednictvím řeči.“* Důležitou roli zde hraje, jak verbální, tak neverbální komunikace. Sociální interakce zahrnuje poznávání druhých lidí a sebe sama v síti sociálních vztahů, komunikací mezi členy lidské společnosti a vzájemné působení mezi nimi. Sociální percepce je důležitou úvodní složkou vlastní sociální interakce tj. vzájemné vytváření „obrazu toho druhého“. Člověk se vůči druhému chová podle toho, jaký obraz si o něm učinil. Obraz toho druhého bývá však velmi často subjektivní a plný omylů, které vycházejí z různých efektů sociální percepce, jak je uvedeno výše (např. efekt pořadí). Proces sociální atribuce se stává jedním ze znaků sociální interakce, kdy jejím základem je sociální kontakt.

Každý člověk se v průběhu svého života stane členem různých sociálních skupin. Každá skupina bude vyžadovat, aby se člověk choval podle role, která odpovídá jeho pozici ve skupině. Představa o náplni role je pak výsledkem působení mezi jedincem a skupinou.

5. Role

Společenská role je očekávaný způsob chování jedince, který odpovídá jeho pozici. Role je normativním vymezením chování, něco se očekává a také znamená realizaci určité společenské pozice, jak jedinec jedná. Každé pozici tedy odpovídá příslušná sociální role. [7]

„Každá role vyplývá z určité pozice, která určuje místo jedince v sociální skupině, má svůj status, tzn. společenskou hodnotu a prestiž, kterou svému nositeli přináší.“ [14, str. 323]

Výše jsem se zmínila o tom, že v procesu socializace se učíme, co můžeme od různých lidí v různých situacích očekávat a jak máme sami jednat. Utváříme si způsob jednání a tendence, jak budeme reagovat v různých situacích. To, že je někdo například starostou, znamená, že se chová jako starosta, hraje roli starosty. Ví, jak se má chovat, a ostatní vědí, jak se k němu mají chovat. Lidé si vytvářejí soubor očekávání ve vztahu k této roli a porovnávají, jak je právě starosta naplňuje či nenaplňuje.

Role slouží sociální integraci jedince. Společnost často klade na člověka různé požadavky, které jsou prezentovány ve formě rolí. Ty obsahují určitá očekávání, která je třeba respektovat. Dodržování určitého chování odpovídajícího roli je zajišťováno prostřednictvím sankcí a odměn. Pro jedince je proto výhodnější chovat se v souladu se svou rolí. Role, které jedinec získá, formují jeho osobnost. Každá z rolí pak podporuje rozvoj určitých vlastností a kompetencí, nebo naopak vede k potlačení či eliminaci.

Každý jedinec má určité osobnostní předpoklady k osvojení určitých rolí, tzv. rolové dispozice, patří k nim např.: dominantnost – submisivnost, závislost – nezávislost, sociální jistota – sociální plachost, sociální aktivita – sociální pasivita, agresivnost – mírumilovnost atd. Od člověka se očekává role s ohledem na jeho věk, pohlaví, sociální status a konkrétní společenské funkce (např.: lékař, učitel). [10]

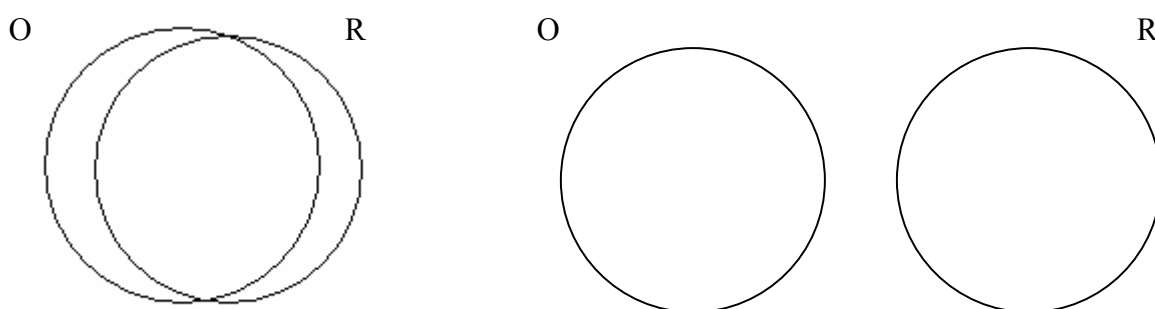
Rozlišujeme několik typů rolí: **role připsané** (pohlaví, věk, národnost, zděděný majetek), **role získané** (prestiž, nezděděná privilegia), **role vnucené** (vojenská služba, nezaměstnanost, výkon trestu). Specifickou variantou jsou atributované role, to znamená, že role jsou přisouzené na základě předpokládaných osobnostních vlastností.

5.1 Ztotožnění s rolí

Existují role, s nimiž se člověk více či méně ztotožňuje, a role, které odmítá, a pokud v nich vystupuje, pociťuje to jako donucení. Lidé neradi přijímají role, v nichž se cítí být využíváni, ponížováni nebo omezováni. Ale existují naopak role, do nichž člověk postupně vrůstá a chápe je jako své přirozené povinnosti (role matky, manželky). Pokud je role odměňována, stává se zdrojem uspokojení a není pociťována jako něco vynuceného. Myslím si, že nejdůležitější tedy je míra ztotožnění se jedince s rolí a to, jak je jeho vystupování v dané roli odměňováno. Míra ztotožnění se s rolí je u různých lidí různá. Jedinci přísluší celý systém rolí, který může být více či méně vnitřně jednotný. Mnohé role se mohou stát i novou motivací (manžel, otec, začínající podnikatel).

Schéma (viz. obr. 4) nám ukazuje míru ztotožnění s rolí, je to vyjádřeno mírou překrývání kružnic (O, R).

Obr. 4: Vztah osobnosti a role

a) ztotožnění se s rolí

b) odmítnutí role

[Nakonečný, 1993, str. 14]

Ztotožnění se s rolí se týká i starosty a jeho funkce. Člověk, který se stane starostou, svou roli přijímá dobrovolně. Jeho úkolem je především hájit veřejné zájmy občanů. Každý člověk je držitelem mnoha rolí. Přijetím jiné role se však nevzdává ostatních rolí. Může být zároveň synem, otcem, právníkem, sousedem, manželem, pacientem. Některé role si volí sám a vědomě (rozhodne se být otcem), do některých se dostává nezáměrně, vlivem různých okolností (stane se bratrem nebo sestrou), někdy však musí předstírat role, které jsou mu proti vůli (role pacienta).

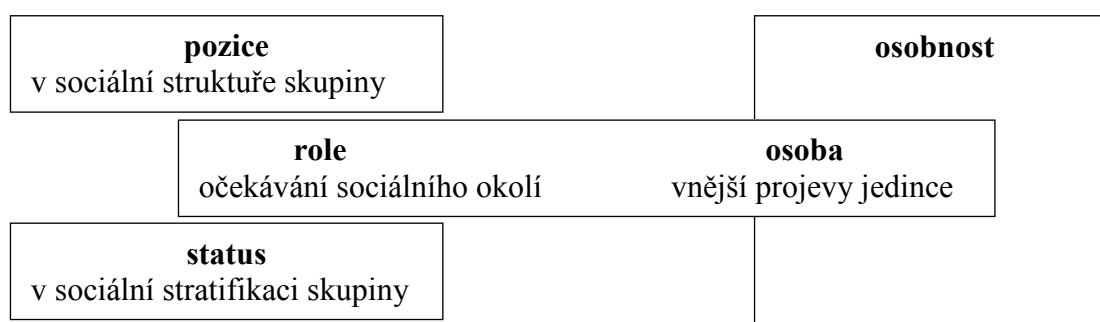
Když se setkáme s nějakým člověkem, dozvíme se o jeho roli z jeho chování a také podle toho, jak se okolí bude chovat k němu. Některé role mohou být hrány a naplňovány ve vzájemném souladu. Starosta v práci je doma své ženě manželem a může být zároveň otcem. Pak je také synem svých rodičů a hraje i roli syna, někdy se ocitne v roli cestujícího v autobuse, jindy v roli návštěvníka divadla. Vždy však ví, jak se má chovat. Může se stát, že například onemocní a půjde poprvé v životě do nemocnice jako pacient. V té chvíli se ocitá v této roli poprvé a je možné, že tuto roli nebude zvládat bez problémů. Součástí role starosty je i to, že je odborníkem na mnoho věcí a lidé se s ním chodí radit. Rozhodoval o mnohých záležitostech obce, ale najednou leží v nemocnici a nemůže rozhodovat, jak dlouho tam bude a jakou bude mít léčbu. Záleží, jak se bude v této roli chovat, a jak bude schopný přijmout novou roli a začlenit se do prostředí, i když role pacienta není rolí zrovna nejpříjemnější.

Hlavní problém bych viděla v případném emočním ovládnutí, kdy nová pozice by mohla ovlivnit člověka v sebeovládání. Jde o schopnost sdílet prvky kultury, se kterou nemáme osobní zkušenost, nicméně něco o ní víme z širšího kulturního prostředí.

5.2 Osobnost a role

Podle toho, jakou se stal člověk osobností, se staví k plnění své role. Role je očekávaný způsob chování. Role představuje spojující článek mezi jednotlivcem a společností. Role se stává naší druhou přirozeností a nedílnou částí naší osobnosti.

Obr. 5: Vztahy mezi pojmy osobnost, osoba, role, status a pozice

[Nakonečný, 2005, str. 86]

Schéma nám ukazuje, že k tématice osobnosti se vážou pojmy role, status, pozice a osoba. Každý jedinec má svou pozici v sociální struktuře skupin, poskytuje podněty svému okolí a zaujímá určitou roli ve svém sociálním okolí. Každá sociální pozice má určitou prestiž. Role aktivně vyjadřuje sociální status jedince. Sociální status a z něho vyplývající společenská

prestiž jsou důležitou součástí osobní identity. Tím, jak se projevuje každá osoba v prostředí, a jak na něj působí, se vytváří osobnost jedince.

Pojem role je vysvětlen výše. Pojem status pak vyjadřuje celek podnětů, které jedinec poskytuje svému sociálnímu okolí. Tyto podněty mohou být jednotné nebo rozporuplné. Důležitým činitelem statusu je povolání (lékaři mají nejvyšší místo v žebříčku statusů povolání), ale činitelem statusu může být vše, čím jedinec působí na společnost. Pojem pozice vyjadřuje místo, které jedinec zaujímá v malé skupině z hlediska své oblíbenosti, aktivity a dalších. Systém rolí příslušející každému jedinci se označuje jako osoba (veřejně se projevující jedinec). [9]

Starosta je vnímán jako nejvyšší autorita v obci. Jeho role je daná zákonem a požadavky obce. Pozici si vytváří sám, během svého působení v úřadě a vzájemným soužitím s ostatními obyvateli. Avšak funkce a vlivy spoluobčanů působí na osobu starosty a jeho rozhodování.

Existují určitě role, které jsou některým lidem „cizí“, ale musí je hrát z existenčních důvodů. Avšak jsou také role, které jsou v prostředí zcela přirozené (role rodiče). Role rodiče je různými lidmi „hrána“ různě, je to výsledek individuálních zkušeností.

Otázka vztahu osobnosti a role je tedy především otázkou identifikace jedince s rolí a také je to individuální způsob realizace dané role.

Milan Nakonečný [9, str. 87] uvádí, že existuje pět aspektů role:

- *„převzetí a hraní rolí, které je vázáno na sociální učení a na sociální interakce,*
- *hraní role v interakci s partnerem je ovlivňováno určitými pravidly (normy, standardy,...),*
- *zprostředkování v očekávání rolí je vázáno na „intersubjektivní symboly“, jako je řeč,*
- *očekávané a skutečné chování nejsou totéž (role a hraní role), odchylka chování od normy pro danou roli určuje stupeň konformity v roli,*
- *dodržování „pravidel hry“ je zajišťováno odstupňovaným systémem pozitivních a negativních sankcí (odměn a trestů).“*

Role starosty, jeho zástupce i zastupitelů je přesně definována zákonem o obcích. Činnost úředníků je pak přesně vymezena jejich pracovní smlouvou a zákony souvisejícími s jeho funkcí.

5.3 *Konflikt rolí*

V průběhu času zastává člověk řadu sociálních rolí (student, kamarád, rodič, pracovník, člen spolku,...). V souvislosti s tím společnost očekává určité požadavky vyplývající z příslušných sociálních pozic. Někdy však bývá obtížné nároky různých, avšak současně vykonávajících pozic sloučit. Plnění jedné z náročných rolí může pak omezovat dobré plnění dalších rolí. Vzniká konflikt rolí. [9]

Může se nám stát, že přesně nevíme, jak se v určité roli máme chovat, nebo naopak může nastat situace, kdy to sice víme, ale právě hrajeme dvě role, které si navzájem odporují, a tak dochází ke konfliktu rolí. Pokud jde o střet rolí jedné osoby, jde o intrapersonální konflikt. Ke konfliktu dochází i v případě, že role není v souladu s naším přesvědčením. V případě rozdílných zájmů rolí různých osob jde o interpersonální konflikt. Z hlediska vnímání konfliktu se v práci zaměřím na konflikt intrapersonální.

Rozlišuje se několik druhů konfliktu rolí např. podle Milana Nekonečného [9]:

- ***vnitřní konflikt subjektu role*** (např. když nadřízený vyžaduje od podřízeného nemožné výkony třeba z časového hlediska – nesplnitelné termíny),
- ***konflikt mezi nositeli těžké kategorie role*** (např. když nadřízený vyžaduje na subjektu vyšší výkon než na jeho spolupracovníkovi; tento druh konfliktu mohou vyvolávat také nejasně formulované úkoly, nejednoznačná pravidla v komunikaci apod.),
- ***konflikt mezi rolemi***: příslušnost k různým sociálním systémům může vyvolávat konflikty rolí (např. požadavek práce přes čas může být v konfliktu se zájmovou činností ve volném čase),
- ***konflikt role – osobnost***: role jako veřejné chování je neslučitelné s postoji subjektu (na jedinci je například vyžadováno, aby se zúčastnil veřejné protestní demonstrace proti něčemu, k čemu má pozitivní postoj).

Tato práce je zaměřena na konflikt mezi rolemi, které starosta zaujímá v různých subsystémech (širší – rodina, obec, zájmová skupina a užší - švagr, starosta myslivec). To znamená, jak se člověk vykonávající funkci starosty vyrovnává s rolí pracovní, která může být v konfliktu s jinou rolí (např. rozhodnutí z pozice funkce versus morální zásady nebo emoční vnímání).

Další konflikt může nastat, když nedojde ke sladění formální (role starosty) a neformální role (role rodiče, bratra, kamaráda). Tento nesoulad rolí v organizaci vede ke konfliktům, jak se spolupracovníky, tak i s nadřízenými a vedením organizace. Starosta se musí řídit podle zákona a má reprezentovat obec a hájit zájmy občanů. Role uspořádávají lidský život a jsou samozřejmým aspektem sociálních projevů osobnosti i interpersonálních interakcí, ale mohou do života vnášet i nepříjemné a ohrožující konflikty.

Pokud se například starostovi narodí druhé dítě, ale jeho práce vyžaduje velkou pracovní zátěž a on by chtěl trávit více času se svými dětmi, dochází ke konfliktu rolí. Konflikt rolí lze řešit různými způsoby. Můžeme si vybrat jednu z rolí za hlavní (pan starosta se rozhodne v dalším volebním období již nekandidovat a věnovat se své rodině) nebo můžeme přehodnotit obsah jednotlivých rolí (najít si pro dítě chůvu a věnovat se dítěti po práci).

Mohou vznikat i složitější konflikty mezi vlivy z několika vztažných skupin. Konflikt rolí se projevuje vnitřní i vnější konfliktní situací a oddalování jeho řešení může vyvolávat stres. Konflikty by se tedy měly řešit, zde je důležitá komunikace mezi lidmi, aby se tyto konflikty vysvětlily a napravily.

6. Sociální komunikace

Komunikace je procesem dorozumívání mezi lidmi. Slouží jako výměna názorů mezi lidmi, uskutečňuje se především prostřednictvím jazyka. Komunikačními prostředky nejsou však jenom řeč, jak ve formě psané či mluvené, ale i neverbální prostředky (mimika, gestikulace). Mezi verbálními a neverbálními prostředky není ostrý předěl. Podle mého názoru veškeré naše chování je řízené komunikací, dalo by se říci, že člověk nemůže nekomunikovat s druhým člověkem. Výměna informací mezi lidmi je vždy účelová, protože usměrňuje a ovlivňuje jejich jednání a prožívání. Soustavná výměna informací mezi lidmi je nezbytnou součástí normálního fungování jakéhokoliv společenského útvaru.

Komunikace je základní formou sociální interakce mezi lidmi, podílí se tedy na sociální výměně, kdy primární mohou být informace, ale spolu s nimi vyměňujeme i valorizaci partnera. Při komunikaci záleží na konkrétních partnerech konkrétní komunikační interakce, např. na jejich sociálním postavení, osobnostních charakteristikách nebo na dané situaci apod.

V průběhu komunikace dochází k vzájemnému ovlivňování účastníků. Významnou stránku komunikace proto představuje její obsah, tedy to, co skutečně sdělujeme. Důležitý je také způsob, jak to sdělujeme, a v neposlední řadě i to, jak při tom vypadáme, jak se u toho tváříme, jak gestikulujeme. Komunikace je vlastně prostředkem hraní role, v komunikaci se projevuje, v jaké roli jsme právě obsazeni a za koho chceme být považováni.

V rámci obce je důležité udržení stálé komunikace mezi občany a jejich zástupci. Občané jsou pro zastupitele obce konkrétní cílovou skupinou, která má však rozdílné potřeby a vyžaduje tudíž rozdílný způsob komunikace. Je tedy důležité umět si tyto cílové skupiny definovat a ujasnit si, co očekávají a potřebují od obce. Oni si zvolili členy do zastupitelstva, protože jim věří a chtějí, aby obec zastupovali. Proto je velmi důležitá i zpětná vazba a znát potřeby a vůli spoluobčana.

7. Atribuce

„Atribuce je sklon přisuzovat lidskému chování jednoznačnou příčinu, pokud možno trvalejšího charakteru, např. nějakou osobnostní vlastnost. Taková znalost neusnadňuje jen jeho aktuální orientaci, ale může být užitečná i k odhadu budoucího chování.“ [14, str. 289]

Naše atribuce jsou také ovlivněny našimi emocemi a motivacemi. Obviňování ostatních a vyhýbání se osobnímu obvinění jsou sebeobránné atribuce. Druhým lidem budeme také připisovat méně proměnlivosti než sami sobě. Sami sebe vidíme jako člověka mnoha tváří a myslíme si, že jsme méně předvídatelní než ostatní. Je to tím, že se sami sebou více zabýváme.

Starosta se musí řídit podle toho, co mu ukládá zákon, jeho rozhodnutí však může být ovlivněno emocemi, jeho postojem k dané věci nebo i nátlakem okolí, to by mu však nemělo bránit v jeho funkci a rozhodnutí ve prospěch veřejného zájmu. Starosta by měl být vždy nestranný. Předpokládaným cílem této práce je zjistit, zda je starosta občany vnímán v této roli, nebo zda se domnívají, že výkon této role příliš směšuje s ostatními sociálními rolemi, jichž je nositelem v obci.

7.1 Kauzální atribuce

V atribuci jde o přisuzování příčin a vlastností. Specifickým druhem je tzv. kauzální atribuce, která se týká především připisování příčin vlastním úspěchům a neúspěchům i úspěchům a neúspěchům druhých lidí. V prvním případě to souvisí se sebehodnocením, jde o každodenní jev. Pokud někdo vysvětluje svůj úspěch svým nadáním, bude v budoucnosti počítat s tím, že v podobných situacích bude zase úspěšný, protože předpokládá, že nadání je stálé. Pokud však svůj úspěch bude vysvětlovat svým úsilím, bude jeho prognóza úspěchu v podobných situacích nejistá.

Tabulka č. 1: Příčiny úspěšnosti a neúspěšnosti

Činitelé	Interní (subjekt)	Externí (situace)
Časově stabilní	Nadání (schopnosti)	Obtížnost úkolu
Časově variabilní	Námaha (úsilí)	Náhoda (štěstí)

[Nakonečný, 2005, str. 118]

Jak ukazuje tabulka, atribuce příčin úspěchu a neúspěchu v jednání má dvě formy: interní-externí a stabilní-nestabilní. V prvním případě to znamená atribuci příčin svým schopnostem (úsilí), nebo obtížnosti úkolu či štěstí nebo náhodě. Ve druhém případě to znamená již naznačenou kombinaci interní a externí atribuce s hledisky stabilní-nestabilní. Příčiny jednání atribují lidé nejen sami sobě a nejen ve vztahu ke svým úspěchům a neúspěchům, ale přisuzují je i druhým osobám (když je pozorují, ptají se, proč to druzí učinili). [7]

Motivující jsou atribuce, které při úspěchu zahrnují interní a stabilní příčiny (nadání), při neúspěchu pak interní a externí variabilní příčiny. Je-li s úspěchem spojena atribuce nadání, úsilí a obtížnosti, je zážitek úspěchu intenzivnější. Existují i atribuce, které mají povahu racionalizací (vina za neúspěch je připisována okolí). Když má někdo dojem, že na výsledky svého výkonu nemá vliv, může to vést k demotivaci a k pocitům bezmocnosti. Atribuování slouží ke strukturování a předpovídání událostí, a také k sebeobranám účelům. Umožňuje to, pak snášet lépe osobní porážky a nedostatky ve výkonech. Atribuce pomáhají lépe porozumět reakcím lidí na vlastní jednání.

Úspěch starosty ve volbách může být u některých občanů vnímán negativně, protože neuspěl jejich kandidát. Starosta může mít ztíženou roli při rozhodování. Obecně je však starosta vnímán jako vážená osoba, protože reprezentuje obec a stará se o její rozvoj.

Vnímání druhých lidí souvisí s nějakým věděním, ať již správným nebo nesprávným. Z toho, co lidé vnímají, si vytvářejí určité poznatky o druhém člověku. Subjekt se pak snaží vysvětlit si příčiny toho, co vnímal. Snaha po poznání pak vede k tomu, že vnímání překračuje svůj sensorický rámec, také do oblasti kauzální analýzy. Pokud se subjekt vnímání pokouší vysvětlit příčiny toho, co vnímal, to platí především pro sociální percepci. [8]

K tomu, aby si člověk mohl vysvětlit chování druhých lidí, měl by znát lidské povahové vlastnosti a motivy. Člověk má snahu poznávat, objevovat, rozumět, a tak si lidé o sobě a o příčinách chování těch druhých vytvářejí určité úsudky, které jsou často zatíženy určitými tendencemi. Lidé si kladou především otázku „jaký význam“ má pozorované chování, co vyjadřuje, a pokoušejí se o kauzální atribuci.

Podle Marie Vágnerové [14] v kauzálních atribucích lze rozlišit tři aspekty, které se vztahují k:

- **Diferenciaci příčiny**, tj. zda tuto situaci ovlivňují vnitřní charakteristiky nebo vnější faktory (je daná situací a aktuálními podmínkami). Pokud se starosta rozhoduje v obecní záležitosti, mohou ho ovlivňovat jeho osobní záležitosti (např. prodej obecního pozemku cizí osobě nebo příbuznému).
- **Stabilitě kauzálního mechanismu**, tj. zda ji lze považovat za stálou, umožňující předvídat příslušné projevy i v budoucnosti (osobnostní vlastnosti a kompetence) nebo náhodnou, spíše nevýznamnou (štěstí, náhoda apod.) Starosta by se měl řídit podle zákonů a podle kompetencí mu daných obcí.
- **Míře kontrolovatelnosti**, tj. možnost člověka ovlivnit určité dění. Pokud je nějaká situace vysvětlována vnějšími vlivy, tak ji jedinec nemůže ovlivnit, nemůže ho obviňovat z neúspěchu, selhání, když je chápeme jako důsledek náročného a časově nezvládnutého úkolu či zaujatosti šéfa. Starosta může situaci ovlivnit pouze podle pravomocí mu svěřených (měl by být nestranný, to je důležité). Pokud mu lidé připisují nějaké nekalé úmysly a mají za to, že v tomto směru není kontrolovatelný, atribuční snahy v tomto směru budou zřejmě výraznější.

Z kombinace výše uvedených aspektů pak vyplývá, že vnitřní příčiny, tj. vlastnosti určitého člověka, jsou oprávněně považovány za stabilnější. Vnější příčiny jsou nestabilní.

Za tzv. základní omyl atribuce se považuje tendence podceňovat v pozorování jednání druhých lidí, situační vlivy a přeceňovat vlivy jejich vnitřních dispozic. Lidé mají sklon vysvětlovat úspěchy či neúspěchy své vlastní i druhých lidí různým způsobem. Atribuční chyby vyplývají z toho, že máme sklon vysvětlovat chování pomocí jedné nebo dvou osobních vlastností, přestože ve skutečnosti je ovlivněno mnoha různými faktory. Chování druhých lidí připisujeme jejich vnitřním dispozicím tím více, čím více podceňujeme tlak situace.

7.2 Charakterové vlastnosti člověka

Charakterové vlastnosti určují míru souladu jednání člověka s obecně přijímanými mravními zásadami, zvyky a obyčejí dané společnosti. Známe-li dobře charakter určitého člověka, můžeme pak předvídat, jak se v různých situacích bude chovat. Vlastnosti charakteru

jsou zčásti stálé a zčásti proměnlivé. Jsou z velké části produktem socializace jedince. Nejvíce se na tvorbě charakteru podílí různé společenské skupiny, jako jsou: rodina, škola, parta kamarádů apod. Avšak formování charakteru je proces dlouhodobý. Významnou součástí jsou morální vlastnosti (např.: svědomí). Záleží, jak na bezprostředním i vzdálenějším sociálním prostředí, tak i na kvalitě konkrétních subjektů výchovně-vzdělávacího působení na jedince.

Charakterové vlastnosti podle Provasníka [11] lze určitým způsobem utřídit a shrnout do jednotlivých okruhů:

Vlastnosti vyjadřující vztah člověka ke světu a určující jeho základní hodnotovou orientaci. Zde se odrážejí celkové vztahy člověka ke skutečnosti, promítají se názory člověka na svět, ve kterém žije. Patří sem: čestnost, zásadovost, mravnost, humanismus, ale i bezcharakternost, lhavost, fanatismus, šovinismus, mravní neodpovědnost apod.

Vlastnosti odrážející vztah člověka k činnosti, kterou vykonává (např. vztah k práci). Patří sem vlastnosti, které se zformovaly v důsledku výkonu specifických aktivit pod vedením jednotlivých výchovných subjektů. Např.: pracovitost, vytrvalost, přesnost, svědomitost, spolehlivost, ale i povrchnost, nedbalost, lenost, nespolehlivost apod.

Vlastnosti vyjadřující vztah člověka k druhým lidem, resp. ke společnosti jako celku. Souvisí to především s meziosobními vztahy člověka. Např. družnost, kooperativnost, štedrost, obětavost, uznalost, shovívavost, vřelost, upřímnost, ale i panovačnost, škodolibost, závistivost, bezcitnost, nedůvěřivost, hrubost, hašteřivost, podceňování druhých apod.

Vlastnosti odrážející vztah člověka k sobě samému. Formují se na základě postojů k sobě a jsou tak výsledkem sebepoznání a sebehodnocení. Patří sem např.: sebekritičnost, skromnost, ukázněnost, ale také domýšlivost, nadutost, vychloubanost, egocentrismus či sobeckost apod.

Žádný člověk nemá pouze kladné vlastnosti, a jak již bylo řečeno, charakterové vlastnosti se utváření během celého života. Starosta by měl v rámci své funkce mít určité vlastnosti např.: spolehlivost, čestnost, mravnost, serióznost, nestrannost, nadstranickost apod. I k jeho činnosti se vážou určité vlastnosti např.: odborné znalosti, organizační schopnosti, způsob jednání s občany, ochota přispět k vyřízení věci, respekt k potřebám občanů, otevřenost při jednání s občany, nestrannost v jednání s občany, měl by vyjít vstříc potřebám občanů apod.

II. Praktická část

1. Cíle diplomové práce a použitá metodika

V první části mé diplomové práce jsem popsala obecně sociální skupinu, jak ji lze třídit z různých hledisek, obecná ustanovení o obci a jednotlivé činnosti orgánů obce. Dále jsem uvedla obecné relevantní psychologické poznatky o osobnosti, postojích, chování a propojení těchto pojmů, zabývala jsem se pojmem role a jaké mohou nastat konflikty rolí. Konkrétně se budu zabývat konfliktem mezi rolí starosty a ostatními rolemi, jejichž nositelem je konkrétní zvolený jedinec. Ke každé roli se váží určitá očekávání ve vztahu k chování, nositeli té role se připisují (atribuují) určité vlastnosti. I starostovi obce budou lidé připisovat určité vlastnosti a očekávají určité chování, které se váže k roli.

Ve své práci se zaměřím na občany konkrétní obce, u kterých bych chtěla analyzovat, jak vnímají různé role starosty a jaké jsou rozdíly ve vnímání lidí, kteří zde žijí déle a lidí, kteří se sem přistěhovali.

Hlavním cílem mé práce je zjistit, zda je občany vnímán konflikt rolí u jedince ve funkci starosty a zde je tato percepce ovlivněna délkou pobytu v obci.

Výzkumné otázky:

1. V jakých rolích byl konkrétní jedinec ve funkci starosty vnímán?
2. Byl nějaký rozdíl ve vnímání jednotlivých rolí mezi starousedlíky a novousedlíky?
3. Upřednostňoval tento jedinec při výkonu funkce starosty jinou roli než starostenskou?
4. Docházelo ke konfliktu některých dalších rolí s rolí starosty?
5. Vnímají tyto konflikty častěji starousedlíci nebo novousedlíci?
6. V jakých attributech dle názoru občanů sledovaný jedinec roli starosty zvládl?
7. Jaká role mu případně zasahovala do zvládnutí těchto požadavků na roli starosty?

2. Výzkumný soubor

Výzkum budu provádět v jedné jihočeské obci, která se nachází 7 km západně od Českých Budějovic. Do obce patří ještě další tři menší osady. V současné době má obec celkem 1220 obyvatel. V této oblasti se nachází mnoho rybníků, hrází, lesů a vyhlídkových míst, a proto je tato oblast výhodná zvláště pro pěší turistiku i projížďky na kole. Tato oblast je velmi atraktivní, a proto se obec neustále rozrůstá o nové rodinné domy.

Středisková obec má 585 stálých obyvatel z toho 461 jsou lidé starší 18 let. V obci je základní škola, kterou navštěvují školáci prvního až devátého ročníku, ta poskytuje základní vzdělání cca 300 žákům. Obecní úřad zajišťuje provoz knihovny s veřejně přístupným internetem a k informovanosti obyvatel slouží pravidelně vydávaný Zpravodaj obce. V obci má trvalé sídlo také mateřská škola, pobočka České pošty, zdravotní středisko, 2 prodejny potravin, hostinec na Růžku a římskokatolická farnost, kterou při nedělních bohoslužbách navštíví přibližně 200 osob.

Největším podnikem v obci je Zemědělská akciová společnost obce se sídlem v nedaleké obci, která poskytuje část pracovních příležitostí pro místní obyvatele. Dále jsou zde provozovány drobné živnosti: truhlářství, sklenářství, autoopravna, zámečnictví, pneuservis, instalatérství, topenářství, kadeřnictví apod.

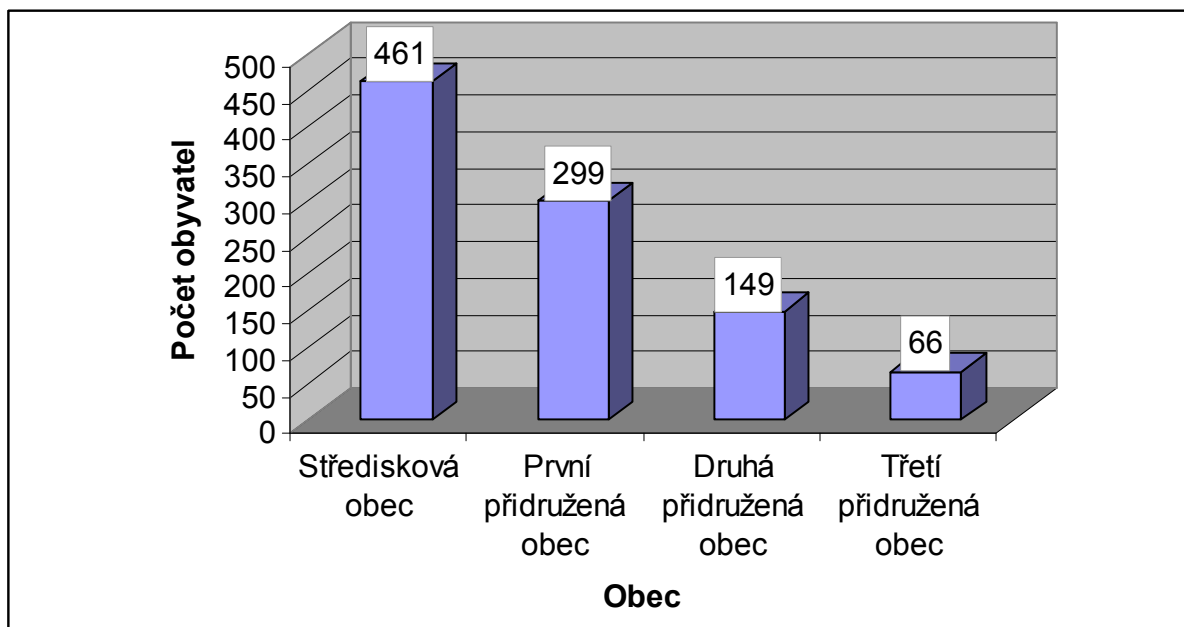
V obci je několik zájmových spolků: TJ „Sokol“, Myslivecké sdružení Kotlova, Honební společenstva a Sbor dobrovolných hasičů, který je zařazen do záchranného systému okresu a v roce 2003 oslavil 110. výročí svého vzniku. Obec má vlastní čistírnu odpadních vod, na níž je také napojena nedaleká osada.

První přidružená osada má 366 stálých obyvatel, z toho 299 jsou lidé starší 18 let. Občané zde mají soukromý obchod se smíšeným zbožím a dva hostince, které lze využít k příjemnému posezení i občerstvení. Velmi aktivní je zde Sbor dobrovolných hasičů, který v roce 2003 oslavil 100. výročí svého trvání.

Druhá přidružená osada má 180 stálých obyvatel a z toho 149 občanů starším 18 let. Za zmínku stojí místní rybník, pod jehož hrází se buduje oddechová parková zóna včetně dětského hřiště, hřiště na tenis, nohejbal a plážový volejbal.

Třetí přidružená osada je nejmenší osadou obce s 89 stálými obyvateli, kde je 66 lidí, kterým je více než 18 let. Celé území má charakter venkovního osídlení bez průmyslové výroby. Některá stavení slouží pouze k rekreaci. V osadě byl opraven památník padlých z 1. světové války a položen nový kanalizační sběrač. [5]

Graf č. 1 Počet obyvatel obce starších 18 let (k 19. 2. 2007)

V roce 2006 byly v obci provedeny následující důležité akce:

- plynofikace střediskové obce a dvou přidružených osad,
- přemístění kříže z návsi do prostoru před kostelem a jeho restaurování,
- vydláždění přístupové cesty z návsi ke kostelu,
- generální oprava varhan.

Výzkum budu provádět jak ve střediskové obci, kde má bývalý starosta trvalé bydliště, tak i v přidružených osadách. Oslovovat budu pouze občany starší 18 let. Bude osloveno 20 % obyvatel, které rozdělím do dvou skupin a to na obyvatele, kteří tu žijí déle než 5 let (starousedlíci) a obyvatele, kteří zde žijí kratší dobu než 5 let (novousedlíci) a pokusím se o porovnání těchto dvou skupin. Občanů, kteří tu žijí kratší dobu než 5 let je přibližně 15%.

Osloveno bude 196 obyvatel. Půjde o výběrový soubor (nevyčerpávající). Je to poměrně malý vzorek, který nemůže být zobecněn na všechny občany obce, je to sonda do problému. Tato oblast ještě nebyla zkoumána. Výsledky vypovídají pouze za skupinu lidí, kteří

odpověděli. Cílem práce je ověřit působení některých sociálně psychologických fenoménů a metod jejich terénního zkoumání.

Občané budou osloveni formou dopisu, kde budou přiloženy dva dotazníky, vždy jeden pro ženu a jeden pro muže. V dopise bude uveden účel dotazníku a datum, kdy si dotazníky přijdu vyzvednout, také bude nabídnuta pomoc při potížích s vyplňováním. Bude samozřejmě zajištěna jejich anonymita. Pro zaručení anonymity budou vyplněné dotazníky vhozeny do papírové krabice. Při oslovení formou dopisu bude ponechána doba na vyplnění 2–3 dny a poté si je s papírovou krabicí přijdu vyzvednout. Domy, kde budou občané osloveni, budou vybrány technikou losování. Je to nejstarší technika u výběrového souboru. Čísla trvale obydlených domů budou napsaná na lístky, ty se vloží do krabice, promíchají se a vybere se požadovaný počet pro jednotlivé obce (osady).

Návratnost dotazníků

Dotazníky byly rozdány celkem 196 občanům celé obce a byly jim ponechány dva dny na vyplnění. Po dvou (třech) dnech se mi vrátilo 111 dotazníků, ale 4 dotazníky, byly špatně vyplněny, bylo zaškrtnuto více odpovědí u otázek, kde měla být odpověď pouze jedna. Tyto dotazníky byly z výzkumného souboru vyřazeny. Návratnost dotazníků je tedy 54,6 %. Myslím si, že vzhledem k neosobnímu přístupu byla návratnost vysoká. Ve střediskové obci bylo osloveno 78 starousedlíků a 14 novousedlíků, v první přidružené osadě bylo osloveno 52 starousedlíků a 8 novousedlíků, v druhé přidružené osadě bylo tázáno 26 starousedlíků a 4 novousedlíci a ve třetí přidružené osadě bylo osloveno 12 lidí, kteří tam žijí déle než 5 let a 2 lidi, kteří tam žijí kratší dobu než 5 let. Celkem se mi vrátilo 85 dotazníků od starousedlíků a 22 dotazníků od novousedlíků.

Tabulka č. 2 Návratnost dotazníků

Obyvatelé	Starousedlíci	Novousedlíci	Celkem
Celkem obyvatel	1037	183	1220
Osloveno	168	28	196
Vráceno celkem	88	23	107
Zpracovatelné dotazníky	85	22	107
Vráceno (v %)	50,60	78,57	54,59

3. Metody získávání dat

Pro provedení výzkumu v obci jsem si vybrala techniku dotazníku. Jde o písemnou metodu, kdy se účastníci výzkumu vyjadřují k otázkám kladených zadavatelem dotazníku. Mezi výhody dotazníku patří především rychlost získání dat, snadná manipulace a také snadné zpracování. Další výhodou je zajištění anonymity dotázaného. Občané se nemusí bát, že se jejich subjektivní názory na role starosty dozví sám starosta. Avšak dotazníky mají i své nevýhody. Mezi nevýhody patří, že otázky mohou být pochopeny jinak, než jak myslel zadavatel, to by pak mohlo ovlivnit celkové vyhodnocování. [12]

Dotazník bude mít několik částí: obecné informace (kategorické otázky), otázky týkající se role starosty a vlastností, které souvisí s činností starosty (kategorické i selektivní otázky). Otázky budou uzavřené, kdy respondenti budou mít předem stanoveny varianty odpovědí a z těch budou vybírat. Uzavřené otázky se používají pro jejich jednoduchost, snadné zpracování a kvalitativní stejnorodost odpovědí. Budu se ptát na bývalého starostu, protože byl ve funkci starosty dvě volební období, nová paní starostka je ve funkci pouze krátce a lidé o ní ještě nemusí mít ucelený názor (postoj).

Dále jsem se rozhodla provést osobní rozhovor s bývalým starostou, který byl ve funkci starosty osm let. Od listopadu 2006 je ve funkci starosty nová starostka. Osobní rozhovor jsem si vybrala pro jeho klady. Osobní dotazování umožňuje získat informace hlubšího a širšího zaměření. Rozhovor je stále pod kontrolou, ale zároveň se vyznačuje časovou náročností a není anonymní. Snažila bych se zjistit, jak sám bývalý starosta vnímá možný konflikt rolí a jestli ho nějak řešil. Půjde o částečně strukturovaný rozhovor, kdy budu mít část struktury dotazů připravenou předem a nechám prostor k volnému vyjádření pro témata, která v rámci rozhovoru sama vyplynou a jsou relevantní ke sledované problematice. Tento typ rozhovoru je otevřenější a spontánnější, tazatel může usměřňovat dotazovaného. Protože rozhovor povedu jen s jednou osobou, považuji tuto dotazovací techniku za nejvhodnější. Při rozhovoru s bývalým starostou mě bude zajímat jeho pohled na to, jestli opravdu dělal vše pro občany a nezasahovala mu jiná role do funkce starosty.

Tímto způsobem získám názory obou stran, které pak budu konfrontovat. Výzkum tak nebude jednostranný. U obou dotazovacích technik budu zjišťovat jejich subjektivní názor, v prvním případě jde o názory občanů obce, ve druhém případě jde o názor bývalého starosty

obce. Konkrétní strukturu dotazníku a rozhovoru s bývalým starostou uvádím v příloze číslo 1 a v příloze číslo 2.

4. Metody zpracování dat

Pro zpracování získaných dat použiji charakteristiku četností, tj. budu zkoumat, kolikrát se daný jev ve vzorku objevuje. K popisu vzorku použiji jak četnosti absolutní, tak relativní. Absolutní četnosti udávají, kolik zkoumaných jednotek vykazuje konkrétní množství daného znaku od počátku, relační četnosti jsou vyjádřeny procentuálně a používají se ke srovnání rozdílů. Relativní četnosti p_i získám jako podíl jednotlivých absolutních četností k celkovému rozsahu souboru. Absolutní i procentuální míry, pak zobrazím v tabulce a grafu.

$$p_i = \frac{n_i}{\sum_{i=1}^k n_i}$$

p_i – relativní četnost

n_i – jednotlivé absolutní četnosti

Poté vizuálně porovnáám zjištěné údaje mezi občany, kteří zde žijí déle než 5 let a občany, kteří zde žijí kratší dobu než 5 let.

Nakonec výsledky získané z dotazníků kvalitativně porovnáám s informacemi, které jsem se dozvěděla od bývalého starosty při rozhovoru. Zjistím tak nesrovnalosti mezi názorem občanů a bývalého starosty.

5. Vlastní výzkum

5. 1. Rozhovor s bývalým starostou

Rozhovor jsem vedla s bývalým starostou obce, který je nyní ve funkci místostarosty a zastupuje paní starostku v době její nepřítomnosti. Pokládala jsem mu podobné otázky, na které jsem se ptala občanů obce.

Podle dotázaného by měl starosta především udržovat chod úřadu, kromě role starosty je i v roli člena zastupitelstva. Role starosty by měla především sloužit pro občany a měla by být přínosem pro jejich život v obci. Každý rok se proto mapují požadavky občanů a náměty se sepisují do seznamu, poté se vybírají akce, které se považují za dobré zrealizovat, avšak tyto akce musí být v rámci možností obce. Jelikož rozpočet obce je omezený, není možné splnit přání a požadavky všech občanů.

Bývalý starosta je pro obyvatele spoluobčan, kamarád i soused. Na mnou položenou otázku týkající se zájmových činností a tedy i dalších rolí, jsem se dozvěděla, že je členem tělovýchovné jednoty Sokol, členem dobrovolných hasičů a členem farní rady, kdy se podílí na chodu církevního společenství. Není v žádné politické straně, je pouze sympatizant. Kandidoval za stranu KDU – ČSL a právě tím, že kandidoval za politickou stranu, tak si mnozí občané myslí, že i členem této strany.

Na otázku: „Která role je Vám nejbližší?“, mi dotázaný odpověděl, že právě role starosty mu byla velice blízká a považoval ji za svou primární roli. Snažil se vytvořit dobré služby pro občany. Bývalý starosta bydlí v obci od roku 1950, proto znal místní poměry a měl osobní vztahy s mnoha občany po celou dobu působnosti v obci. Považuje to za výhodu pro funkci starosty. Domnívá se, že to bylo dobré i pro druhou stranu, kterou zastupují občané, kteří se nemuseli bát přijít za ním s jakýmkoliv požadavkem. Tím, že ho znali, bylo pro občany snadnější dojít za starostou jako za člověkem, ne jenom jako za funkcionářem.

Sám bývalý starosta nepociťoval, že by mu jiná role zasahovala do role starostenské, ani jiné role ho neomezovaly, neovlivňoval ho ani žádný jeho koníček. Myslí si, že role dokázal vhodně skloubit a nic mu ve starostenské roli nebránilo. Měl velkou podporu i ve své rodině. Jeho rodinní příslušníci jsou občany obce, a tak měli pochopení pro jeho práci.

Bývalému starostovi jsem položila otázku, jestli si myslí, že se ztotožnil s rolí starosty. Dotázaný mi na tuto otázku odpověděl kladně. Výsledky podzimních voleb v roce 2006 ho utvrdily v tom, že dostal znovu důvěru a mohl by dál působit jako starosta, kdyby sám neodešel do důchodu. Podle hlasů by mohl být i nadále starostou. To bylo pro něj opravdu povzbudivé, byla to pro něj zpětná vazba, kterou může považovat za objektivní. Odejít do důchodu a tím ukončit funkci starosty, bylo jeho vlastní rozhodnutí.

Na otázku, jaké vlastnosti by měl starosta mít, mi bývalý starosta odpověděl, že by měl být vstřícný, otevřený, měl by poslouchat náměty občanů a reagovat na ně, pokud možno také vstřícně. Člověk ve funkci starosty by měl být částečně i psychologem, měl by vědět, jak s kterým občanem jednat. Člověk v této funkci by měl umět přijímat kritiku na svou osobu bez nějakých urážek. Dále by člověk v roli starosty měl být slušný, bezúhonný, měla by to být osobnost, která vyplývá z povahových vlastností člověka.

Poté jsem bývalému starostovi dala vyplnit třetí část dotazníku, kterou jsem měla i pro občany obce. Bylo to 7 následujících otázek, kdy na všechny bylo odpovězeno kladně.

Myslíte si, že jste měl dostatečné organizační schopnosti? ANO

Měl jste respekt k potřebám občanů? ANO

Byl jste otevřený (upřímný) v jednání s občany? ANO

Byl jste nestranný v jednání s občany? ANO

Myslíte si, že jste používal vhodný způsob jednání s občany? ANO

Myslíte si, že jste dobře reprezentoval obec a zájmy občanů? ANO

Myslíte si, že jste byl vždy ochotný přispět k vyřízení věci? ANO

Podle názoru dotázaného, splňoval předpoklady a choval se podle funkce mu svěřené. Snažil se vycházet vstříc občanům, jak to bylo možné. Problém zde byly omezené finance, jak už bylo jednou zmíněno.

Nakonec jsem se zeptala, jestli se vyskytl nějaký konflikt v době, kdy byl ve funkci starosty. Dotázaný mi odpověděl, že se jednou objevila diskutabilní věc. Bylo to v posledním volebním období, kdy část zastupitelů se nevyslovovala kladně na osobu paní ředitelky školy. Bývalý starosta se za ní postavil. Tato záležitost byla však nedorozuměním, bývalý starosta se domnívá, že byl i v tomto případě nestranný, kdy se jí nesnažil prosadit ani podržet, ale

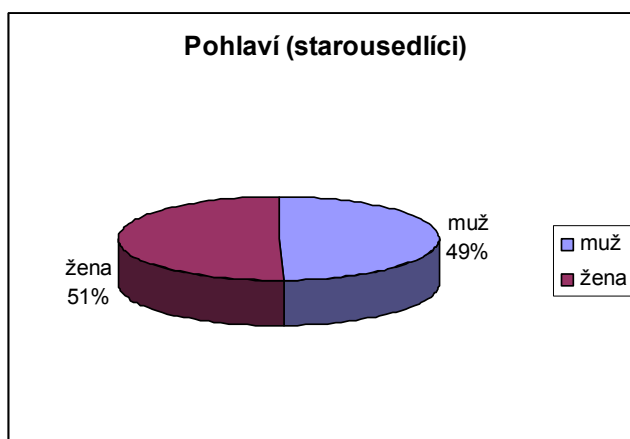
vysvětlit, že se v ní ostatní mýlí. Bývalý starosta tedy nepocíťoval, že by mu cokoliv zasahovalo do starostenské role.

5. 2. Dotazníky

Třídící znak: Pohlaví

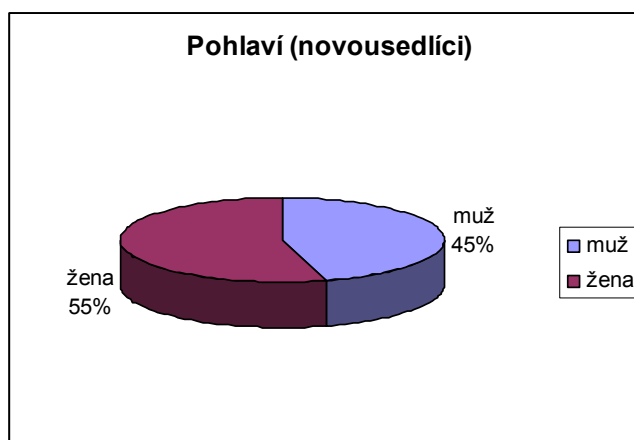
Tuto otázku jsem obyvatelům položila, abych zjistila, kolik mužů a žen mi odpovědělo na dotazník. Snažila jsem se o rovnoměrné rozdělení mezi pohlavími, i když zde žije více žen, avšak přesné informace o podílu pohlaví jsem se na obecním úřadě nedozvěděla.

Jak je vidět z následujícího grafu, poměr žen a mužů u starousedlíků je poměrně vyrovnaný. Na dotazník odpovědělo 42 mužů a 43 žen.

Zdroj: Vlastní výpočty

U novousedlíků je větší zastoupení odpovědí u žen. Na dotazník odpovědělo 12 žen a 10 mužů.

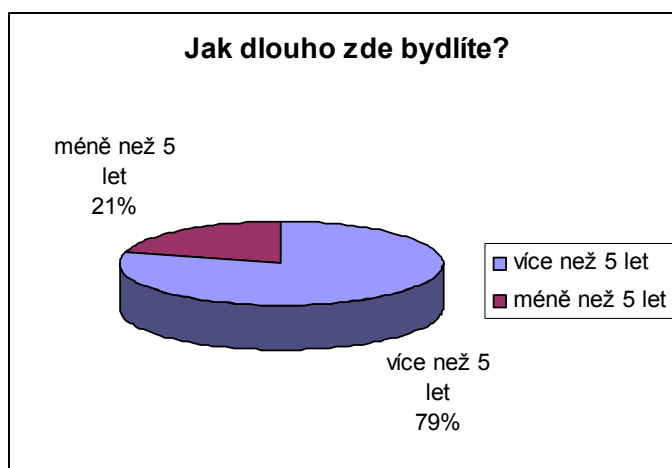

Zdroj: Vlastní výpočty

Celkově tedy odpovědělo více žen, což se dalo předpokládat vzhledem k tomu, že v obci žije více žen.

Otázka č. 2: Jak dlouho zde bydlíte?

Touto otázkou, jsem chtěla soubor rozdělit na starousedlíky a novousedlíky. Jak ukazuje graf, tak novousedlíků mi odpovědělo 21 % z dotázaných občanů a starousedlíků 79 % občanů. Abych mohla tyto dvě skupiny srovnat, použila jsem relativní četnosti a ty jsem vizuálně porovnávala.

Zdroj: Vlastní výpočty

Otázka č. 3: Jaké pozice pro Vás představoval bývalý starosta? (více odpovědí)

Výše zmíněnou otázkou jsem chtěla zjistit, jaké role lidé vnímají u člověka, který byl ve funkci starosty. Každý člověk během života hraje několik rolí (má různé pozice). Od určité role se očekává určitý způsob chování, který odpovídá jeho pozici. Pro lepší pochopení jsem v dotazníku použila právě pojem pozice. Člověk má svou pozici ve společnosti a zaujímá určitou sociální roli. Každý člověk ve svém životě zastává souběžně i postupně mnohé sociální pozice, přičemž se od něj očekává jim odpovídající způsob jednání. Každý člověk má určitou představu, jak se v dané roli chovat (percepce role). Jde o interpersonální percepci, tj. vnímání a poznávání druhých lidí.

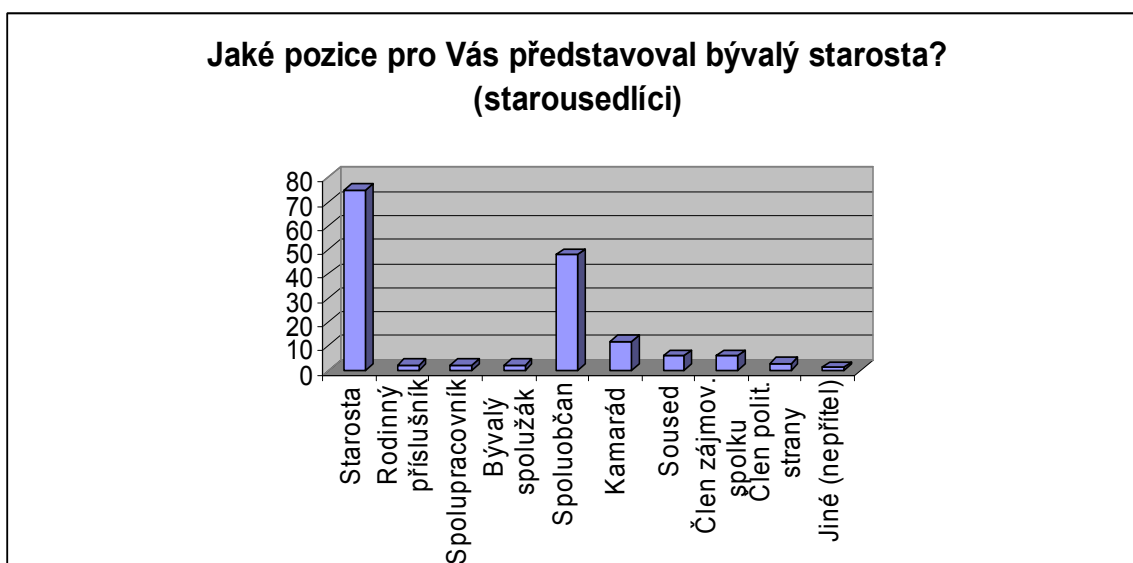
U této jediné otázky bylo na výběr více odpovědí, a proto jsem odpovědi zobrazila, jak do tabulky, tak následně i do grafu.

Tabulka č. 3: Vnímané pozice bývalého starosty

Pozice	Starousedlíci	Novousedlíci
Starosta	75	21
Rodinný příslušník	2	0
Spolupracovník	2	0
Bývalý spolužák	2	1
Spoluobčan	48	11
Kamarád	12	1
Soused	6	0
Člen zájmov. spolku	6	0
Člen polit. strany	3	0
Jiné (nepřítel)	1	0

Na tuto otázku odpovědělo přes 88 % dotázaných, že bývalého starostu vnímali v roli starosty. Předpokládala jsem, že odpověď starosta uvedou všichni dotázaní občané. Přes 56 % starousedlíků ho vnímá v roli spoluobčana. Z dotázaných obyvatel ho přes 14 % vnímá jako kamaráda, 7 % odpovědělo, že je pro ně sousedem, 7 % je s ním v zájmovém spolku, 3,5 % je s ním v politické straně (sympatizanti) a 1 obyvatel odpověděl, že ho považuje za nepřítele.

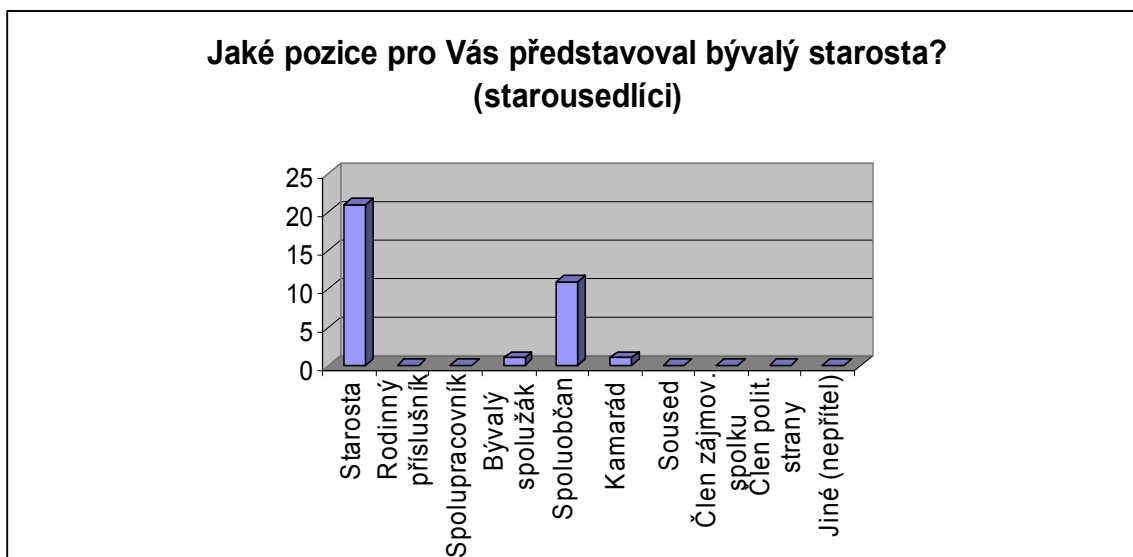
U starousedlíků byl bývalý starosta vnímán ve všech nabídnutých pozicích. Nejvíce byl vnímán jako starosta, dále jako spoluobčan a také jako kamarád. Ostatní pozice byly zastoupeny jen v menším množství.

Zdroj: Vlastní výpočty

Přes 95 % občanů, kteří bydlí v obci kratší dobu než 5 let, odpověděli, že vnímají bývalého starostu nejvíce v roli starosty. 1 obyvatel ho vnímá jako bývalého spolužáka. Přesně 50 % dotázaných novousedlíků ho vnímá jako spoluobčana a 1 člověk ho považuje za kamaráda.

U novousedlíků není taková rozmanitost ve vnímání rolí u člověka, který byl ve funkci starosty. Nejvíce ho vnímají v pozici starosty a spoluobčana.

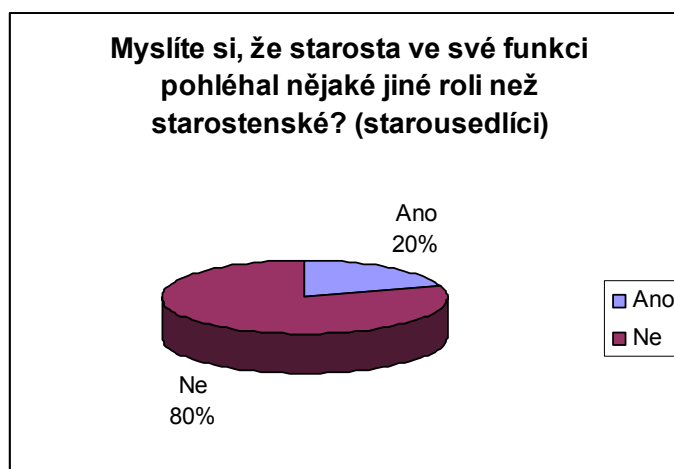
Zdroj: Vlastní výpočty

U obou skupin byl bývalý starosta nejvíce vnímán v pozici starosty, avšak více u novousedlíků. Dále byl nejvíce vnímán v pozici spoluobčana. U starousedlíků ho také považují často za kamaráda a v menší míře byly zastoupeny i ostatní pozice. Novousedlíci některé pozice nevnímají vůbec. Myslím si, že je to dáno právě délkou pobytu v obci. Vnímání druhých lidí je však zásadně ovlivněno sociálními faktory, projevuje se v něm sociální zkušenost a mnohdy je zaměřeno na sociální jevy.

**Otázka č. 4: Myslíte si, že starosta ve své funkci podléhal jiné roli než starostenské?
(nadržoval někomu, znevýhodňoval někoho, ...)**

V průběhu života člověk zastává řadu sociálních rolí a může se stát, že někdy bývá obtížné sloučit více rolí dohromady. Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jestli nedocházelo ke konfliktu rolí. Konflikt mezi rolemi vzniká tehdy, když očekávání spojená s jednou rolí jsou v rozporu s očekáváním spojenými s druhou rolí. Občané vnímají starostu v různých rolích a můžou se domnívat, že někomu nadržuje nebo opačně.

Z dotázaných starousedlíků 80 % uvedlo, že mu jiná role do starostenské role nezasahovala a zbylých 20 % si myslí, že u bývalého starosty docházelo ke konfliktu mezi jeho rolemi.

Zdroj: Vlastní výpočty

Následující graf zobrazuje názor novousedlíků, kdy 86 % dotázaných si myslí, že bývalému starostovi do jeho starostenské role jiné role nezasahovaly a 14 % si myslí opak.

Zdroj: Vlastní výpočty

Porovnáním těchto dvou skupin vidíme, že větší konflikt mezi rolemi vnímají starousedlíci, avšak u obou skupin okolo 80 % obyvatel se domnívá, že bývalému starostovi do jeho starostenské funkce žádná jiná role nezasahovala.

Jak je vidět, zde se neztotožňuje odpověď bývalého starosty s odpovědí obyvatel obce. Bývalý starosta se domnívá, že jiné role než starostenské nepodléhal. Většina obyvatel s tímto názorem souhlasila, ale několik občanů se domnívá, že starostu nějaká jiná role ovlivňovala.

Otázka č. 5: Jaká jiná pozice (role) ho nejvíce ovlivňovala při výkonu jeho funkce?

Tato otázka navazuje na předchozí otázku. Pokud dotázaní v předchozí otázce odpověděli ne, v této otázce dali odpověď žádná. V případě odpovědi ano, vybrali jednu z nabízených pozic. Touto otázkou jsem se chtěla dozvědět, jaká role podle občanů zasahovala starostovi do výkonu funkce. Otázka souvisí s atribucí, kdy lidé určitému chování připisují nějakou příčinu či vlastnost, kterou si vysvětlují chování lidí.

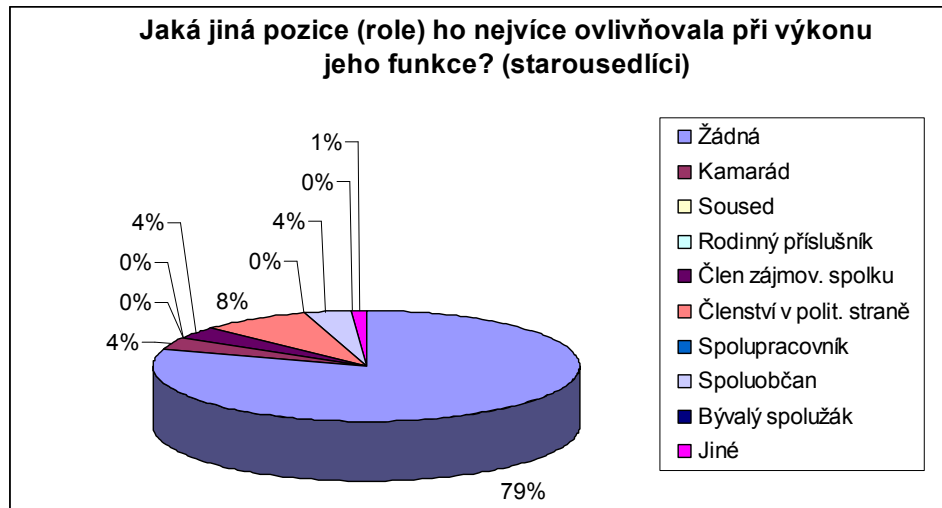
Podle Bidlové [10, str. 131] „pro očekávané chování platí jistá škála možností, a to od chování, které je v rámci role nepřijatelné a které je zakázáno, k chování, které je požadováno od všech osob bez rozdílu, až k chování, které může být v rámci role tolerováno.“

Tabulka č. 4: Pozice, které nejvíce ovlivňovaly starostu při výkonu jeho funkce

Pozice	Starousedlíci	Novousedlíci
Žádná	68	19
Kamarád	3	0
Soused	0	0
Rodinný příslušník	0	2
Člen zájmov. spolku	3	0
Členství v polit. straně	7	1
Spolupracovník	0	0
Spoluobčan	3	0
Bývalý spolužák	0	0
Jiné	1	0

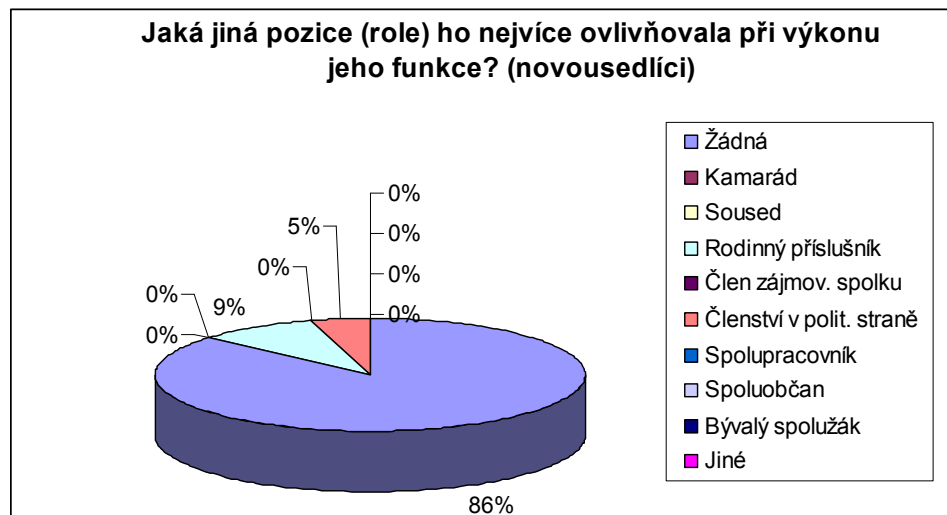
Pokud starousedlíci uvedli, že u bývalého starosty docházelo ke konfliktu rolí, nejvíce to přisuzovali členství v politické straně, dále ve stejném poměru ho ovlivňovalo členství v zájmovém spolku, role spoluobčana a role kamaráda. Jeden názor byl, že podlehl tomu, kdo dal víc peněz (role občana).

Při zaokrouhlování na procenta zde došlo k malému rozdílu u odpovědi žádná, kdy tato odpověď se vyskytla u 80 % případů, avšak graf ukazuje 79 %.

Zdroj: Vlastní výpočty

Dotázaní novousedlíci, kteří si myslí, že u bývalého starosty docházelo ke konfliktu mezi rolemi, tuto příčinu přisuzují roli rodinného příslušníka (9 %) a členství v politické straně (5 %).

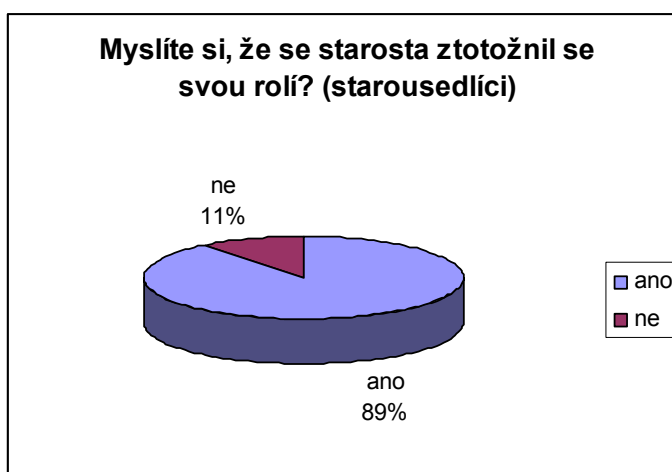
Zdroj: Vlastní výpočty

Jak se vidět z obou grafů, tak většina oslovených občanů se domnívá, že bývalému starostovi jiná role do role starostenské nezasahovala. Pouze 14 % novousedlíků se domnívá, že ho ovlivnila role rodinného příslušníka a role člena v politické straně. Starousedlíci si myslí, že mu do jeho starostenské role zasahovalo členství v politické straně, role kamaráda, členství v zájmovém spolku, role spoluobčana a role občana. Z této otázky vyplývá, že starousedlíci a novousedlíci mají jiný pohled na to, která role zasahovala bývalému starostovi do jeho starostenské role. Starosta si však myslí, že ho žádná role neovlivňovala. Názory těchto stran se tedy liší.

Otázka č. 6: Myslíte si, že se starosta ztotožnil se svou rolí? (dobře se ujal své funkce, vykonával činnosti mu svěřené a reprezentoval obec)

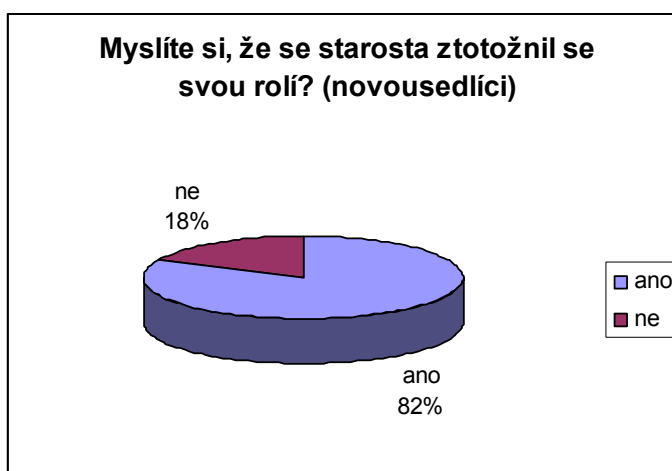
Člověk za svůj život vystupuje v mnoha rolích, avšak existují role, s nimiž se člověk ztotožní (vroste do role a vykonává činnosti související s rolí) a role, které odmítá (pocit donucení). Přijetím jiné role se však nevzdává rolí ostatních. Smyslem této otázky bylo zjistit, jestli si občané myslí, že bývalý starosta přijal starostenskou roli a ztotožnil se s ní. Úkolem starosty je především reprezentovat obec a hájit zájmy občanů.

89 % dotázaných starousedlíků si myslí, že se bývalý starosta ztotožnil se starostenskou rolí, dobře se ujal funkce, reprezentoval obec a vykonával činnost odpovídající jeho roli, zbývajících 11 % dotázaných starousedlíků s tímto názorem nesouhlasí.

Zdroj: Vlastní výpočty

Z občanů, kteří zde žijí kratší dobu než 5 let, 82 % dotázaných se domnívá, že se bývalý starosta ztotožnil se svou rolí a zbývajících 18 % novousedlíků, si myslí, že tomu tak nebylo.

Zdroj: Vlastní výpočty

U obou skupin se bývalý starosta přes 80 % ztotožnil se svou bývalou rolí starosty. Větší procento je však u starousedlíků a to o 6%. Většina obyvatel obce se tedy domnívá, že starosta se ujal funkce starosty odpovídajícím způsobem, reprezentoval obec a vykonával činnosti, které souvisely s jeho starostenskou rolí.

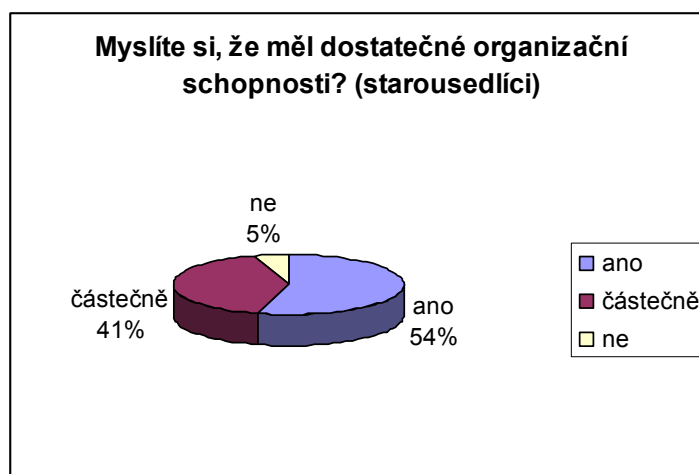
Jak je vidět, zde se také úplně neztotožňuje odpověď bývalého starosty s odpověďmi obyvatel obce. Bývalý starosta si myslí, že se s rolí starosty ztotožnil, ale někteří občané s tím nesouhlasí.

V každé roli se projevuje charakter jedince. V následujících otázkách jsem se zeptala na hodnocení několika schopností (vlastností) představitele obce, které by měl uplatňovat při vyřizování záležitostí občanů obce.

Otázka č. 7: Myslíte se, že měl dostatečné organizační schopnosti?

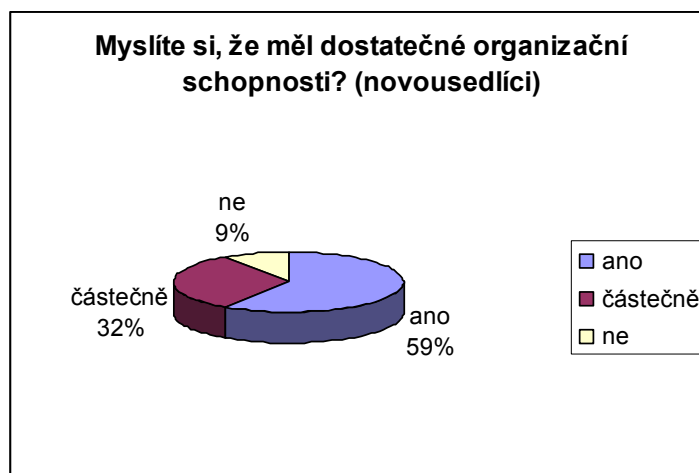
Tato otázka byla položena, protože starosta je jeden z orgánů obce, zastupuje obec navenek, je i členem zastupitelstva a tudíž rozhoduje o záležitost obce. Z těchto důvodů by měl mít určitě dobré organizační schopnosti.

Více než polovina starousedlíků si myslí, že bývalý starosta měl dostatečné organizační schopnosti, které potřeboval k výkonu své funkce. 41 % dotázaných starousedlíků odpovědělo na tuto otázku, že bývalý starosta měl dostatečné organizační schopnosti částečně a zbývajících 5 % obyvatel se domnívá, že tyto schopnosti vůbec neměl.

Zdroj: Vlastní výpočty

Více než polovina dotázaných novousedlíků odpovědělo na tuto otázku kladně, to znamená, že si myslí o bývalém starostovi, že měl dostatečné organizační schopnosti. 32 % dotázaných novousedlíků se domnívá, že tyto schopnosti má pouze částečné a 2 občané odpověděli, že dostatečné organizační schopnosti bývalý starosta nemá.

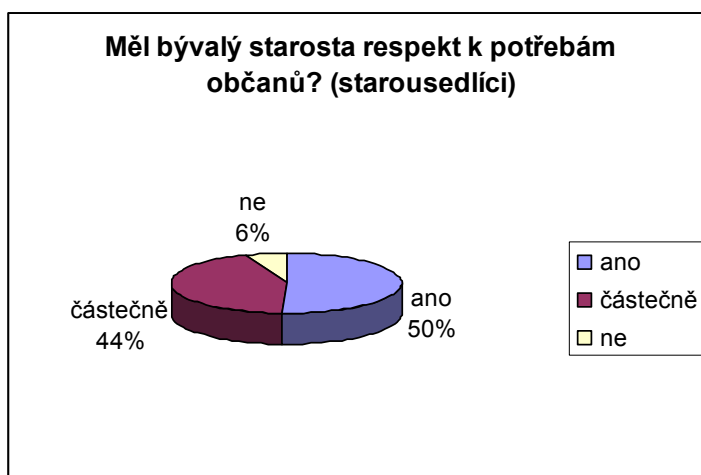
Zdroj: Vlastní výpočty

Obě skupiny odpověděli na tuto otázku většinou kladně a to tvořilo vždy přes 50 % odpovědí. Více s touto schopností souhlasili novousedlíci (59 %). Ani u této otázky se odpovědi obyvatel a bývalého starosty neshodují, protože starosta se domnívá, že měl dostatečné organizační schopnosti, avšak někteří obyvatelé, a to jak starousedlíci, tak novousedlíci, s tímto názorem souhlasí pouze částečně a někteří občané s tím vůbec nesouhlasí.

Otázka č. 8: Měl bývalý starosta respekt k potřebám občanů?

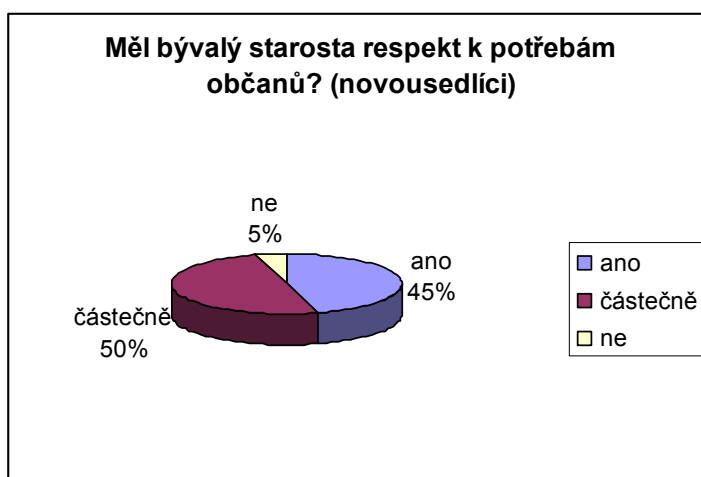
Jelikož by starosta měl vyřizovat záležitosti občanů, zeptala jsem se, jestli si občané myslí, že měl bývalý starosta respekt k potřebám občanů.

Na výše položenou otázku odpovědělo přesně 50 % starousedlíků, že bývalý starosta měl respekt k potřebám občanů. 44 % dotázaných občanů s touto odpovědí souhlasilo pouze částečně a 6 % dotázaných starousedlíků odpovědělo na tuto otázku záporně.

Zdroj: Vlastní výpočty

Z oslovených novousedlíků odpovědělo 45 % občanů, že bývalý starosta měl respekt k potřebám občanů. Přesně polovina dotázaných s touto schopností souhlasí pouze částečně a 5 % dotázaný obyvatel si myslí, že tuto schopnost nesplňoval.

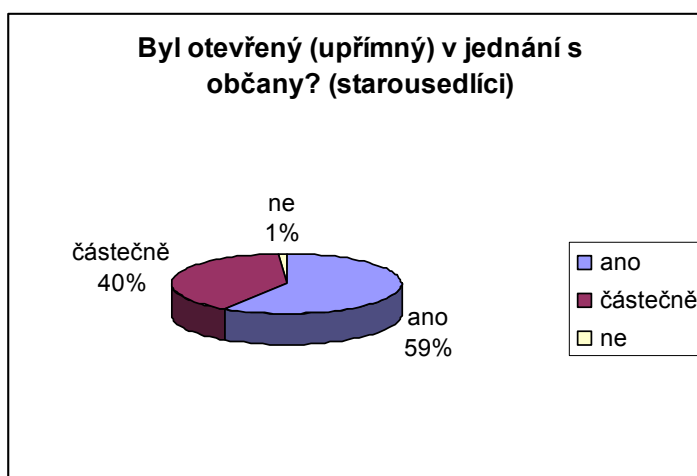
Zdroj: Vlastní výpočty

Následující otázka týkající se respektu k potřebám občanů ukázala pouze nepatrné rozdíly ve vnímání bývalého starosty mezi starousedlíky a novousedlíky. Kladně odpovědělo více starousedlíků a to přesná polovina. Polovina novousedlíků uvedla, že s tímto názorem souhlasí pouze částečně. Zde se také názory občanů a bývalého starosty liší, kdy bývalý starosta je toho názoru, že měl respekt k potřebám občanů, avšak občané s tímto názorem zcela nesouhlasí. Určitě by nebylo od věci zjistit, s čím konkrétně jsou občané nespokojeni a snažit se o nápravu.

Otázka č. 9: Byl otevřený (upřímný) v jednání s občany?

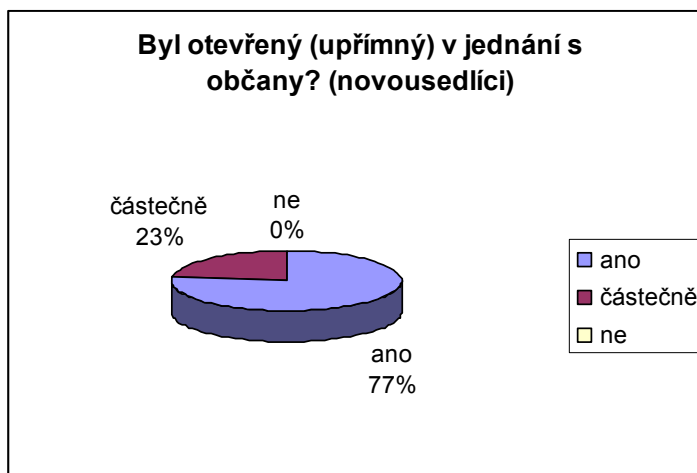
Lidé často s problémy chodí právě za starostou, aby jim pomohl nebo alespoň poradil. Za všechna svá rozhodnutí je také odpovědný, o všech záležitostech konaných pro obec se musí občané včas dovědět. Smyslem této otázky bylo zjistit, jestli byl bývalý starosta otevřený a upřímný v jednání s občany.

Z dotázaných starousedlíků si více než polovina (59 %) myslí, že bývalý starosta byl otevřený v jednání s občany, 40 % občanů s tímto názorem souhlasí pouze částečně a 1 občan odpověděl, že si to nemyslí.

Zdroj: Vlastní výpočty

Na následující otázku odpovědělo 77 % dotázaných novousedlíků kladně a 23 % obyvatel s touto schopností souhlasí pouze částečně. Nikdo na tuto otázku neodpověděl záporně. Z toho vyplývá, že většina novousedlíků si myslí, že bývalý starosta byl otevřený a upřímný v jednání s občany.

Zdroj: Vlastní výpočty

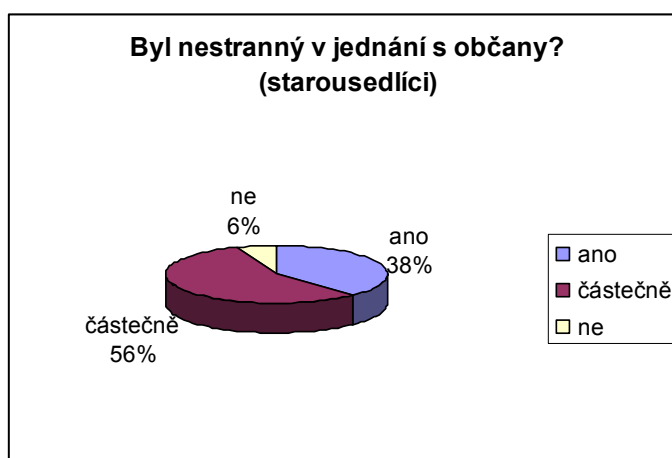
Porovnáním těchto dvou skupin vidíme, že novousedlíci považují starostu za otevřeného a upřímného více, než je tomu u starousedlíků. Celkově však na tuto otázku všichni dotázaní odpověděli kladně, objevila se pouze jedna záporná odpověď. Myslím si, že tato schopnost je pro funkci starosty velmi důležitá. Lidé by měli vědět, že pokud budou mít problém, tak s ním můžou kdykoli jít za starostu. U této otázky je zřejmý největší relativní rozdíl v získaných odpovědích mezi starousedlíky a novousedlíky. Může to být způsobeno právě délkou pobytu v dané obci, kdy novousedlíci bydlí v obci kratší dobu než 5 let, ale bývalý starosta byl ve své funkci 8 let.

Většina občanů obce je přesvědčena, že bývalý starosta byl otevřený v jednání s občany. Tento názor má i sám bývalý starosta. Lépe hodnotili bývalého starostu novousedlíci. Podle mého názoru by to mohlo být z toho důvodu, že ho vidí nezatíženě ostatními rolemi, na rozdíl od starousedlíků.

Otázka č. 10: Byl nestranný v jednání s občany?

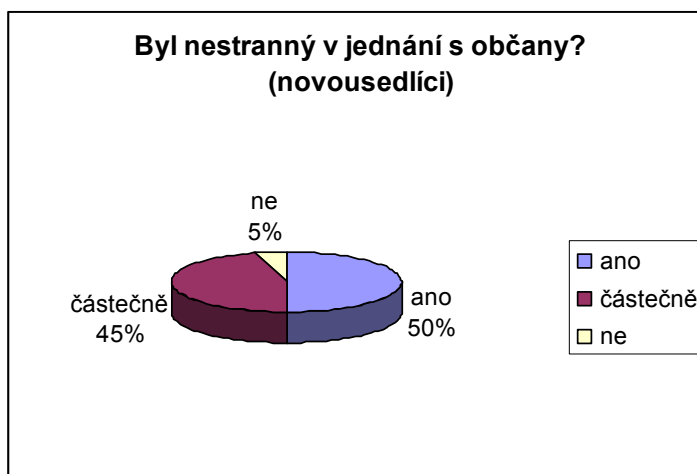
V této otázce jsem se chtěla od obyvatel dozvědět, jestli si myslí, že byl bývalý starosta nestranný v jednání s občany. Právě skutečnost, že je člověk v mnoha rolích, ho může ovlivnit. Tato otázka souvisí s otázkou číslo 4, kde se ptám na role a zjišťuji, jestli občané nevnímali konflikt mezi rolemi u bývalého starosty. Zde je otázka zařazena mezi vlastnosti a schopnosti člověka.

Na položenou otázku odpovědělo 38 % dotázaných starousedlíků, že bývalý starosta byl nestranný v jednání s občany, 6 % obyvatel se domnívá, že tomu tak nebylo a více než polovina o nestrannosti bývalého starosty není úplně přesvědčena a označila odpověď částečně.

Zdroj: Vlastní výpočty

U novousedlíků na tuto otázku lidé odpovídali spíše kladně, 50 % odpovědělo, že souhlasí s tím, že bývalý starosta byl nestranný v jednání s občany, 45 % občanů s tímto názorem souhlasí pouze částečně a 1 obyvatel (5 %) odpověděl na tuto otázku záporně.

Zdroj: Vlastní výpočty

Jde o jedinou otázku, ve které starousedlíci neodpovídali převážně kladně, ale nejvíce vybírali z daného výběru odpověď částečně, na kterou odpovědělo 56 % dotázaných starousedlíků. U novousedlíků je nejvíce odpovědí kladných a to přesně polovina. Může to být dáno opět délkou pobytu v obci. Lidé, kteří v obci žijí déle, přišli do kontaktu s bývalým starostou více, i když jsou mezi nimi i starostovi kamarádi, přesto většina dotázaných starousedlíků u této otázky nevybírала kladnou odpověď. Mohlo by to být tím, že novousedlíci ho vidí nezátíženého ostatními rolemi. U starousedlíků jde o opačné vidění.

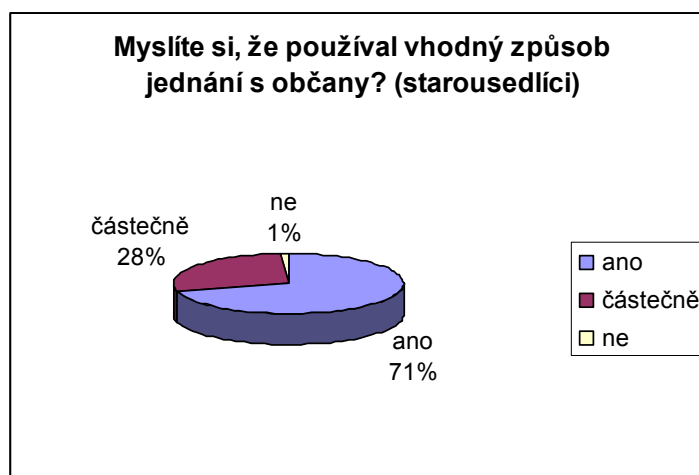
Zde se odpovědi bývalého starosty a občanů nejvíce liší, starosta se domnívá, že byl ve funkci starosty nestranný v jednání s občany, avšak občané, především starousedlíci s tímto názorem souhlasí pouze částečně a několik občanů s tímto názorem vůbec nesouhlasí.

Otázka č. 11: Myslíte si, že používal vhodný způsob jednání s občany?

(byl komunikativní)

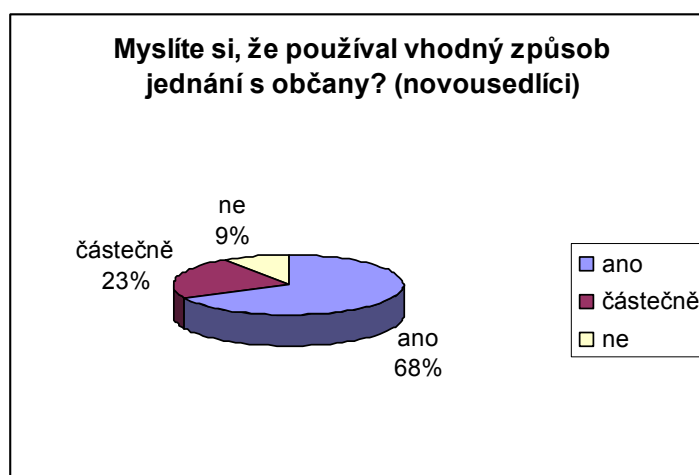
Jelikož starosta vyřizuje záležitosti týkající se občanů a pro občany, měl by používat vhodný způsob jednání s občany, to znamená, že by měl být komunikativní. To je pro jeho práci také důležité, protože často přichází do kontaktu s lidmi a vyřizuje veřejné záležitosti.

Na tuto otázku odpovědělo 71 % dotázaných starousedlíků kladně, myslí si tedy, že bývalý starosta používal vhodný způsob jednání s občany, pouze částečně odpovědělo 28 % dotázaných obyvatel a pouze 1 starousedlík odpověděl záporně (1 %).

Zdroj: Vlastní výpočty

Na následující otázku 68 % novousedlíků souhlasí s tím, že bývalý starosta používal vhodný způsob jednání s občany, 23 % občanů s tímto názorem souhlasí pouze částečně a 9 % občanů s tímto názorem vůbec nesouhlasí.

Zdroj: Vlastní výpočty

Obě skupiny většinou souhlasili s názorem (okolo 70 %), že bývalý starosta používal vhodný způsob jednání s občany. U záporné odpovědi je větší procento u novousedlíků a to o 8 %. Odpověď částečně se u obou skupin pohybuje v rozmezí 20 – 30 %. Následující otázka však prokázala větší míru kladného ohodnocení.

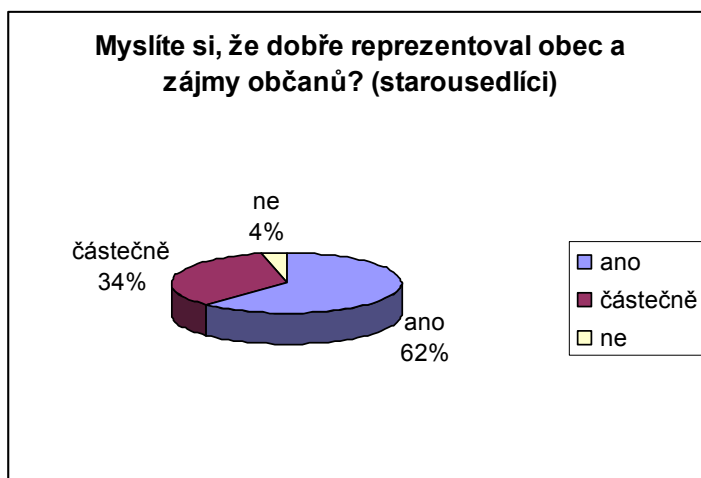
Zde také vidíme, že odpovědi bývalého starosty a občanů nejsou zcela totožné. Většina občanů si myslí, že bývalý starosta byl komunikativní, také bývalý starosta na tuto otázku odpověděl kladně. Avšak kolem 30 % občanů s tímto názorem souhlasí částečně nebo nesouhlasí vůbec. Starosta komunikuje většinou v malých skupinách. Nejčastější formou

sociální komunikace je dialog. Pro úspěšnou komunikaci je důležité, aby posluchač aktivně naslouchal.

Otázka č. 12: Myslíte si, že dobře reprezentoval obec a zájmy občanů?

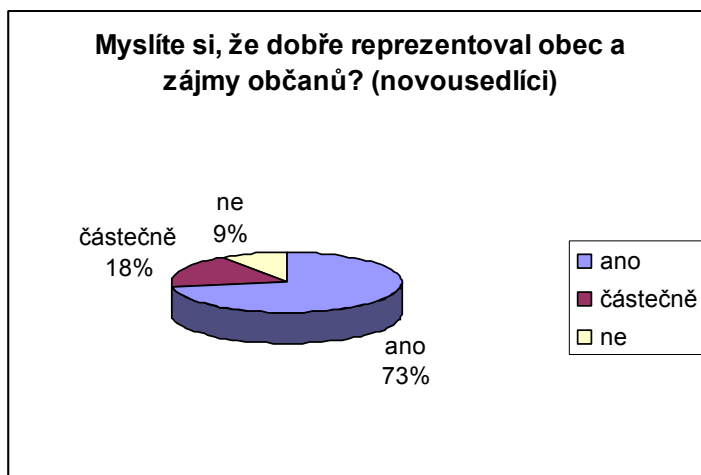
Starosta především zastupuje obec navenek, jak je dáno v zákoně, a měl by hájit zájmy občanů a obce jako celek.

Podle 62 % starousedlíků, bývalý starosta reprezentoval obec a zájmy občanů, převažuje tedy kladný názor, 34 % dotázaných obyvatel si to myslí pouze částečně a 3 dotázaní starousedlíci odpověděli záporně.

Zdroj: Vlastní výpočty

Na tuto otázku odpovědělo 73 % dotázaných novousedlíků kladně, domnívá se, že bývalý starosta dobře reprezentoval obec a zájmy občanů, 18 % novousedlíků s tímto postojem souhlasí pouze částečně a 9 % dotázaných novousedlíků odpovědělo záporně.

Zdroj: Vlastní výpočty

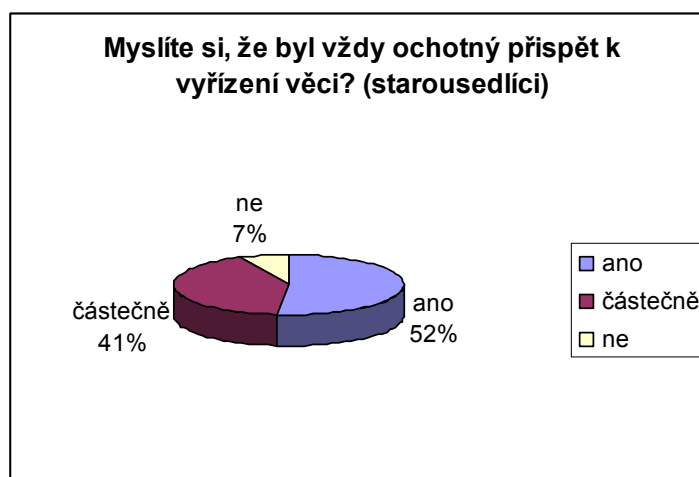
Porovnáním těchto dvou skupin většina respondentů odpověděla na položenou otázku kladně. Občané si myslí, že bývalý starosta reprezentoval obec a zájmy občanů. Více kladných odpovědí bylo u novousedlíků a to o 11 %, avšak i více procent dotázaných novousedlíků odpovědělo záporně a to o 5 %. Myslím si, že je dobře, že lidé na tuto otázku odpovídali převážně kladně, protože reprezentovat obec a zájmy občanů, je hlavní náplní funkce starosty.

V této otázce dochází k nepatrnému rozporu názorů občanů obce s bývalým starostou. Bývalý starosta se domnívá, že dobře reprezentoval obec a zájmy občanů, ale ne všichni starousedlíci i novousedlíci s tímto názorem úplně souhlasí. To je obecný problém, vždy se najde někdo, kdo nesouhlasí a důvody mohou být velmi rozmanité.

Otázka č. 13: Myslíte si, že byl vždy ochotný přispět k vyřízení věci?

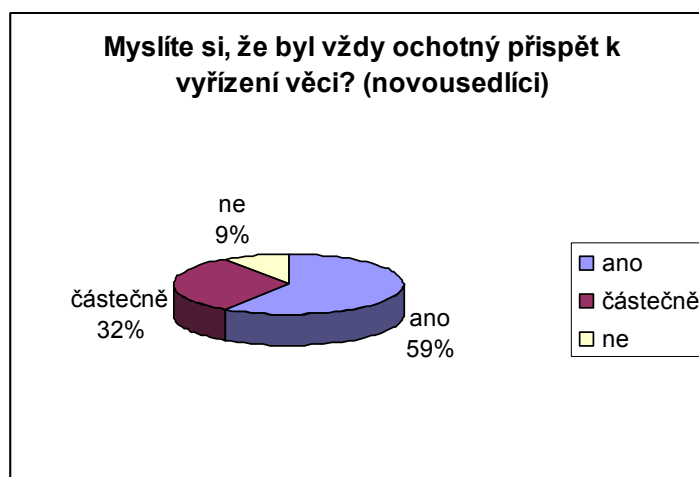
Touto otázkou jsem chtěla zjistit názor občanů v obci na bývalého starostu, jestli byl vždy ochotný přispět k vyřízení věci. Starosta by se měl snažit o shromažďování potřeb občanů, a pak podle možností se snažit i o jejich kladné vyřízení.

Z grafu je patrné, že 52 % oslovených starousedlíků se domnívá, že bývalý starosta byl vždy ochotný přispět k vyřízení věci. 41 % dotázaných starousedlíků s tímto názorem souhlasí částečně a zbylých 7 % občanů s touto vlastností vůbec nesouhlasí.

Zdroj: Vlastní výpočty

Podle 59 % dotázaných obyvatel, kteří bydlí v obci kratší dobu než 5 let, byl bývalý starosta vždy ochotný přispět k vyřízení věci, 32 % oslovených novousedlíků si myslí, že byl ochotný pouze částečně a zbylých 9 % dotázaných obyvatel odpovědělo záporně.

Zdroj: Vlastní výpočty

Je patrné, že obě skupiny na tuto otázku odpověděli většinou kladně. Větší podíl kladných odpovědí je u novousedlíků, avšak novousedlíci mají i více odpovědí na zápornou odpověď.

Ani u této otázky se názor bývalého starosty a občanů obce neshoduje. Bývalý starosta se domnívá, že byl vždy ochotný přispět k vyřízení věci, když zastával funkci starosty. I když více než polovina všech dotázaných občanů odpovědělo na tuto otázku kladně, někteří občané uvedli odpověď částečně a několik občanů odpovědělo dokonce záporně.

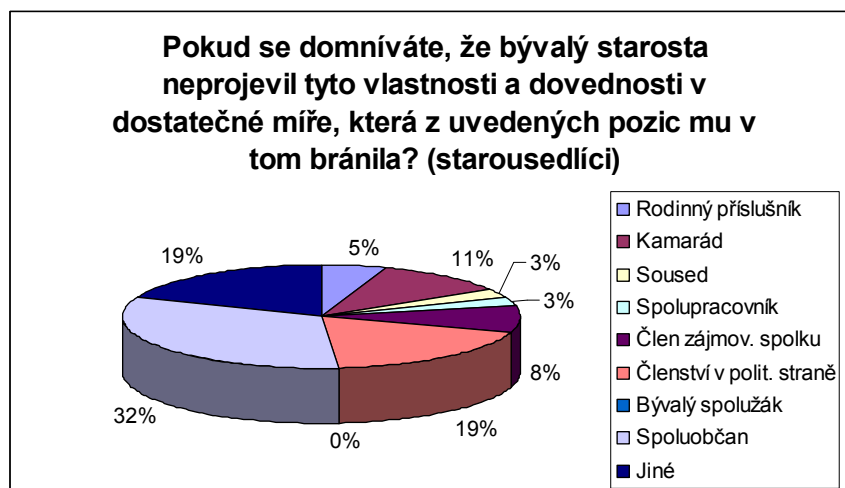
Otázka č. 14: Pokud se domníváte, že bývalý starosta neprojevil tyto vlastnosti a dovednosti v dostatečné míře, která z uvedených pozic mu v tom bránila?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda bývalému starostovi zasahovala do jeho schopností (vlastností), které souvisí s činností starosty, nějaká jiná role (pozice). Tato jediná otázka nebyla povinná. Odpovědělo na ní celkem 48 dotázaných obyvatel, což tvoří 43,5 % (37 osob) dotázaných starousedlíků a 50 % dotázaných novousedlíků (11 osob). Pro lepší názornost uvádím údaje i do tabulky.

Tabulka č. 5: Pozice, které bránily bývalému starostovi v uplatnění starostenských dovedností (vlastností)

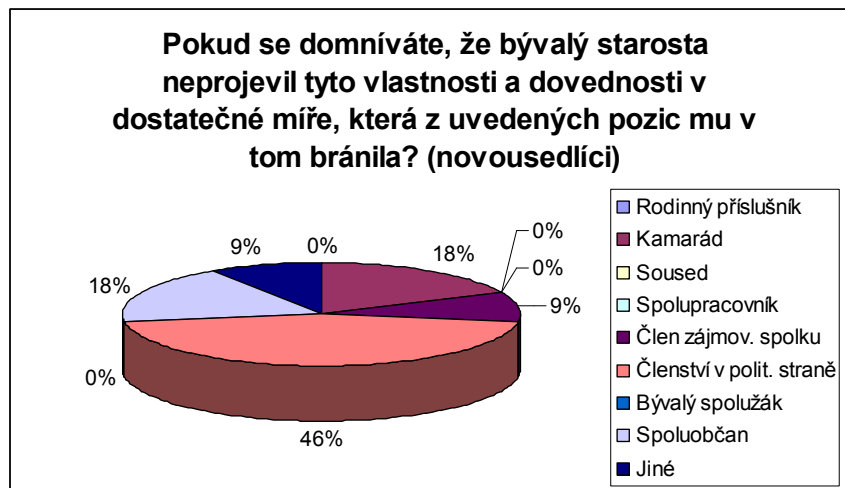
Odpovědi	Starousedlíci		Novousedlíci	
	počet	v %	počet	v %
Rodinný příslušník	2	5	0	0
Kamarád	4	11	2	18
Soused	1	3	0	0
Spolupracovník	1	3	0	0
Člen zájmov. spolku	3	8	1	9
Členství v polit. straně	7	19	5	46
Bývalý spolužák	0	0	0	0
Spoluobčan	12	32	2	18
Jiné	7	19	1	9

Občané, kteří žijí v obci déle než 5 let a odpověděli na tuto otázku, se domnívají, že nejvíce bývalému starostovi v uplatnění dovedností bránila role spoluobčana, to si myslí 32 % z odpovídajících starousedlíků. 19 % z odpovídajících obyvatel to přisuzuje členství v politické straně a stejné procento lidí, tedy 7 občanů, to vnímá u jiné role, než byl dán výběr. U zmiňované jiné role jsem našla odpovědi, že to bylo způsobeno leností, pohodlností, zdrženlivostí, že bývalý starosta chtěl mít klid, chtěl být za dobře se všemi, neudělat si zbytečně nepřátele a odpověď byrokracie. Toto nejsou role člověka, spíše bych to zhodnotila, že jiná role, která mu bránila ve starostování, byla role úředníka, spoluobčana nebo občana, který se nemusí tolik angažovat. Dále se tu objevily odpovědi kamarád, členství v zájmovém spolku, mimo odpovědi bývalý spolužák, se tu každá možnost objevila alespoň jednou. Ve starostenské roli člověk zřejmě se všemi dobře vycházet nemůže, i když se o to bude snažit.

Zdroj: Vlastní výpočty

Podle občanů, kteří žijí v obci kratší dobu než 5 let, jsou schopnosti, které by měl mít starosta, nejvíce ovlivněny členstvím v politické straně a to si myslí 46 % z odpovídajících novousedlíků. Dále 18 % odpovídajících novousedlíků si myslí, že ho ovlivňuje pozice spoluobčana a stejné procento odpovídajících se domnívá, že mu ve výkonu funkce bránila pozice kamaráda. Také se objevila odpověď – člen zájmového spolku a odpověď jiné, kde bylo doplněno byrokracie. Ostatní pozice nebyly uvedeny.

Zdroj: Vlastní výpočty

Následující otázka poukázala na velké rozdíly mezi názory starousedlíků a novousedlíků. Starousedlíci, kteří odpověděli na tuto otázku, si myslí, že bývalého starostu v jeho starostenských schopnostech nejvíce ovlivňovala role spoluobčana a dále členství v politické straně a jiné role. Mimo odpovědi bývalý spolužák starousedlíci uvedli všechny pozice. U novousedlíků nebyla taková rozmanitost odpovědí. Novousedlíci se domnívají, že bývalého starostu nejvíce ovlivňovalo členství v politické straně, ačkoliv členem není. Dále se u 9 %

novousedlíků objevili odpovědi kamarád a spoluobčan. Tato rozdílnost názorů mezi starousedlíky a novousedlíky může být způsobena právě délkou pobytu v obci. Může to být zase ovlivněno tím, že novousedlíci ho vidí nezatiženého ostatními rolemi, na rozdíl od starousedlíků.

5. 3. Diskuse

Z provedeného výzkumu je patrné, že odpovědi bývalého starosty a občanů obce, kteří bydlí v obci déle než 5 let (starousedlíci) a občanů, kteří v obci pobývají kratší dobu než 5 let (novousedlíci), se ne vždy zcela shodují.

Dotázaní občané, jak starousedlíci, tak novousedlíci, osobu, která byla ve funkci starosty, opravdu nejvíce vnímali jako starostu. Další roli, kterou vnímalo hodně obyvatel obce, byla pozice spoluobčana, na kterou odpovídali většinou lidé, kteří žijí ve stejné obci jako bývalý starosta. Starousedlíci vnímali u bývalého starosty více pozic než novousedlíci. Podle mého názoru je to dáno právě délkou pobytu v obci. Je zajímavé, a asi i očekávané, že starousedlíci mají mnohem rozmanitější obraz o struktuře rolí sledovaného jedince, takže zřejmě i jiná očekávání, tím i jiný způsob komunikace. Starousedlíci jistě přišli do kontaktu s bývalým starostou více i v době, kdy ještě nebyl starostou. Naopak někteří novousedlíci s bývalým starostou nikdy nemluvili.

Někteří občané se domnívají, že starosta podléhal jiné roli než starostenské. Tento názor mělo více dotázaných starousedlíků. Názory občanů na otázku, která role ho ovlivňovala, se také lišily. Starousedlíci si myslí, že nejvíce ho ovlivňovalo členství v politické straně, novousedlíci odpověděli, že ho ovlivňovala role rodinného příslušníka. Ne všichni občané se domnívají, že se dobře ujal své role a reprezentoval obec. Zde tedy došlo k rozporům odpovědí mezi občany obce a bývalým starostou. Kdy se bývalý starosta domnívá, že mu jiná role do starostenské role nezasahovala, a že se ztotožnil s touto rolí.

Bývalý starosta se domnívá, že roli starosty plnil svědomitě, tato role mu byla velmi blízká, dokonce ji považoval za svou primární roli. Jeho výhodou byla znalost místních poměrů a občanů, kdy občané nemuseli mít strach za ním přijít s jakýmkoliv problémem. Zpětnou vazbou pro něj byly výsledky posledních voleb, kdy dostal důvěru od občanů, avšak sám se rozhodl odejít do důchodu a na obecním úřadě pouze vypomáhat. Bývalý starosta kandidoval za politickou stranu, na základě toho lidé dospěli k názoru, že je i členem této

strany. Bývalý starosta si myslí, že se choval podle očekávání, která jsou předpokládána u této funkce.

K určitým neshodám mezi odpověďmi dotazovaných občanů a bývalého starosty došlo také v otázkách týkajících se schopností a vlastností související s činností starosty. Starosta, jako představitel obce, by měl splňovat některé schopnosti a vlastnosti, které lidé od této funkce očekávají. Bývalý starosta odpověděl na tyto otázky kladně, ale ne všichni občané s kladným hodnocením souhlasili. Někteří odpověděli, že souhlasí částečně a objevily se i záporné odpovědi.

U otázky na dostatečné organizační schopnosti většina občanů (starousedlíků i novousedlíků) odpověděla kladně. U otázky na respekt k potřebám občanů již názor starousedlíků a novousedlíků podobný nebyl. Novousedlíci si spíše myslí, že tuto schopnost splňoval pouze částečně a pouze polovina starousedlíků odpověděla kladně. U otázky týkající se upřímnosti v jednání s občany se záporná odpověď objevila pouze u jednoho starousedlíka, více kladných odpovědí bylo u dotázaných novousedlíků, ale celkově na tuto otázku byla převaha kladných odpovědí. Bývalý starosta na otázku, jestli byl nestranný v jednání s občany, odpověděl kladně. Dotazovaní občané na tuto otázku uvedli, že byl nestranný pouze částečně a to více než polovina starousedlíků, polovina novousedlíků s tímto názorem také souhlasila částečně nebo vůbec. U této jediné otázky nepřevažovaly kladné odpovědi. Vznikl tak největší rozpor. Na otázku týkající se komunikativnosti odpovědělo nejvíce občanů kladně, názory starousedlíků a novousedlíků byly poměrně shodné. Hlavní náplní starosty je především reprezentovat obec a hájit zájmy občanů. Většina občanů s tímto názorem souhlasila, více kladných odpovědí uvedli novousedlíci, ale objevily se i odpovědi, že s tímto názorem souhlasí občané částečně a dokonce bylo několik záporných odpovědí. U poslední otázky týkající se vlastností a ochoty přispět vždy k vyřízení věci, s kterou bývalý starosta souhlasil, nebyla opět úplná shoda s občany obce. Více než polovina všech dotázaných občanů sice odpověděla kladně, ale vyskytlo se také několik záporných odpovědí nebo odpovědí, kde s tímto názorem občané zcela nesouhlasili.

Poslední otázka, která nebyla povinná, se týkala vnímání rolí starosty a možného konfliktu rolí, pokud nesplňoval vlastnosti související s činností starosty, tak která pozice (role) mu v tom bránila. Bývalý starosta se domnívá, že mu jiná pozice do starostenské nezasahovala. Starousedlíci, kteří odpověděli na tuto otázku, nejvíce uváděli odpověď spoluobčan, což podle

mého názoru souvisí s tím, že bývalý starosta chtěl vycházet se všemi, což není zcela možné. Dále starousedlíci uváděli členství v politické straně a pozice jiné, kdy měli občané především názor, že mu bránila ve vlastnostech uplatňovaných při vyřizování záležitostí občanů obce role občana.

Novousedlíci byli jiného názoru, myslí si, že v starostenské roli mu bránilo především členství v politické straně, dále role kamaráda a spoluobčana. V této otázce se odpovědi občanů, kteří žijí v obci déle a kteří žijí v obci kratší dobu, dost lišili.

Myslím si, že v roli starosty člověk nemůže vyjít vstříc všem občanům, protože se musí řídit podle určitých pravidel, a to především podle zákona. Finanční prostředky pro obec jsou také omezené, z tohoto důvodu se realizují pouze věci, které jsou pro obec v daném momentě nejdůležitější.

Na světě není člověk, který by se zavděčil všem lidem, nemůže se proto očekávat, že všichni budou se vším spokojeni.

Závěr

Společnost každému jedinci z hlediska určitých situací předepisuje určité sociální role, v nichž se promítají určitá očekávání. Je důležité, aby se člověk s danou rolí ztotožnil a jiná role mu v očekávaném chování nebránila.

Ve své diplomové práci jsem se zabývala vnímáním různých rolí u bývalého starosty ve vybrané obci. Hlavním cílem mé práce je zjistit, zda je občan vnímán konflikt rolí u jedince ve funkci starosty a zda je tato percepce ovlivněna délkou pobytu v obci. Tento cíl jsem se snažila zjistit pomocí několika výzkumných otázek:

V jakých rolích byl konkrétní jedinec ve funkci starosty vnímán?

Byl nějaký rozdíl ve vnímání jednotlivých rolí mezi starousedlíky a novousedlíky?

Upřednostňoval tento jedinec při výkonu funkce starosty jinou roli než starostenskou?

Docházelo ke konfliktu některých dalších rolí s rolí starosty?

Vnímají tyto konflikty častěji starousedlíci nebo novousedlíci?

V jakých attributech dle názoru občanů sledovaný jedinec roli starosty zvládl?

Jaká role mu případně zasahovala do zvládnutí těchto požadavků na roli starosty?

V teoretické části jsem naznačila několik oblastí, které souvisí s rolí, možnosti vzniku konfliktu mezi rolemi a uvedla jsem základní informace o obci.

V praktické části jsem následně ve vybrané obci prováděla výzkum, kdy jsem se ptala občanů na bývalého starostu. Abych zjistila, jak se na danou problematiku dívá také bývalý starosta, vedla jsem také s ním rozhovor. Z důvodu porovnání daných informací, jsem kladla bývalému starostovi podobné otázky, které jsem položila i obyvatelům obce. Následovalo srovnání získaných odpovědí.

Podarilo se mi zjistit, že vnímání rolí u bývalého starosty jsou ovlivněna délkou pobytu v obci. Nejvíce byl člověk ve funkci starosty opravdu vnímán jako starosta a často také jako spoluobčan. Větší rozmanitost ve vnímání role u bývalého starosty byla u starousedlíků, což se dalo předpokládat. Je to dáno z velké části právě délkou pobytu v obci. Dalo by se také předpokládat, že starousedlíci budou mít jiná očekávání než novousedlíci.

Někteří občané se domnívají, že mu jiná role do role starostenské zasahovala, více si to myslí starousedlíci. Mohlo by to být tím, že novousedlíci ho vidí nezatíženého ostatními rolemi, na rozdíl od starousedlíků. Pokud mu jiná role zasahovala do role starostenské, tak docházelo podle občanů ke konfliktu rolí, což z větší části vnímali starousedlíci. Nejvíce se objevil názor, že byl ovlivněn členstvím v politické straně. Většina občanů se však domnívá, že se bývalý starosta ztotožnil s rolí starosty.

Hodnocení schopností, vlastností souvisejících s činností starosty dotázaní občané vnímají převážně pozitivně. Pouze u otázky na nestrannost polovina novousedlíků odpověděla, že s tím názorem souhlasí pouze částečně a starousedlíci odpověď částečně udávali nejčastěji. Starousedlíci tedy vnímali, že mu nejvíce zasahovala do zvládnutí těchto požadavků role spoluobčana a novousedlíci uváděli zase členství v politické straně.

Bývalý starosta nepociťoval, že by mu jiná role do role starostenské zasahovala. Jistě je dobré, že si to myslí a k této funkci přistupoval zodpovědně. Zpětnou vazbou pro něj byly komunální volby. Požadavky občanů se zaznamenávají, ale bohužel se nemůže všem vyhovět, protože rozpočet obce je omezený.

Na světě totiž není člověk, který by se zavděčil všem lidem, takže se nemůže ani čekat, že všichni budou se vším spokojeni. Rozsah a charakter práce neumožnily zkoumat příčiny nespokojenosti s bývalým starostou, to by mohl být zajímavý předmět dalšího výzkumu. Dalším možným předmětem zkoumání by mohlo být zjištění atribucí vlivu jiných rolí, zda výskyt připisovaného vlivu jiných rolí koreluje s mírou spokojenosti respondenta s prací starosty. Myslím si, že práce je jistě přínosem, protože tento problém ještě nebyl nikdy řešen a mohl by být dále rozvinut. Také by jistě byla potřeba rozsáhlejšího výzkumu, což předpokládá jisté finanční a organizační zajištění nejlépe v rámci nějakého projektu.

Literatura:

- 1) **BEDRNOVÁ, E.:** Člověk hledá člověka, Horizont Praha, 1989, ISBN 80–7012-008-8
- 2) **BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I.:** Psychologie a sociologie řízení, Management Press, Praha 1998, ISBN 80–85943-57–3
- 3) **BIDLOVÁ, E.:** Úvod do psychologie osobnosti a do sociální psychologie, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 1999, ISBN 80–213-0544–4
- 4) **HRABALOVÁ, S.:** Teorie a praxe rozvoje města a obcí, Masarykova univerzita v Brně, 2004, ISBN 80–210-3356–8
- 5) Internetové stránky obce [cit. 2007-02-19]
- 6) **KOUDELKA, Z., ONDRUS, R., PRŮCHA, P.:** Zákon o obcích (obecní zřízení) Komentář, Linde Praha 2002, ISBN 80–7201-326–2
- 7) **NAKONEČNÝ, M.:** Psychologie téměř pro každého, Academia, 2004, ISBN 80–200-1198–6
- 8) **NAKONEČNÝ, M.:** Sociální psychologie, Academia, Praha 2000, ISBN 80–200-0690–7
- 9) **NAKONEČNÝ, M.:** Sociální psychologie organizace, Grada Publishing, Praha 2005, ISBN 80–247-0577–X
- 10) **NAKONEČNÝ, M.:** Základy psychologie osobnosti, Management Press, Praha 1993, ISBN 80–85603-34–9
- 11) **PROVAZNÍK, V. A KOLEKTIV:** Psychologie pro ekonomy a manažery, Grada Publishing, 2002, ISBN 80–247-0470–6
- 12) **SURYNEK, A.:** Metody sociologického a sociálně psychologického výzkumu, VŠE Praha, 1999, ISBN 80–7079-203–5
- 13) **VÁGNEROVÁ, M.:** Psychologie, Technická univerzita v Liberci, 2001, ISBN 80–7083-548–6
- 14) **VÁGNEROVÁ, M.:** Základy psychologie, nakladatelství Karolinum, Praha 2004, ISBN 80–246-0841–3

Příloha 1: Dotazník pro občany obce

Vážená paní, vážený pane,

jsem studentkou Vysoké školy ekonomické v Jindřichově Hradci, píši diplomovou práci na téma Vztahy občanů a zastupitelů ve vybrané obci. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku, který se zabývá právě analýzou vztahů občanů a zastupitelů (starosty) v menších obcích a vnímání rolí starosty. Ptám se na bývalého starostu Josefa Trapla. Tento dotazník je určen pouze pro účely diplomové práce, je anonymní. Po vyplnění dotazníku ho vhodíte do krabice. Je to pro mě důležité a dotazník Vám nezabere více než 5 minut.

Předem Vám děkuji za poskytnutý čas a pečlivé vyplnění dotazníku.

Bc. Martina Kortišová

I. OBECNÉ INFORMACE

- první část dotazníku se týká získání obecných informací,
- zaškrtněte vždy jednu z uvedených možností.

1. Pohlaví

- muž žena

2. Jak dlouho zde bydlíte?

- více než 5 let méně než 5 let

II. ROLE

- tato část dotazníku se týká role starosty a jeho ostatních rolí. Každý člověk hraje několik rolí (má různé pozice) a pro potřeby své DP potřebuji zjistit, ve kterých pozicích kromě starostenské jste bývalého starostu vnímal (a) Vy.
- u některých otázek je možnost více odpovědí, to je uvedeno v závorce za otázkou, na ostatní otázky prosím zakřížkujte jednu z možných odpovědí.

1. Jaké pozice pro Vás představoval bývalý starosta? (více odpovědí)

- starosta bývalý spolužák soused
 rodinný příslušník spoluobčan člen zájmového spolku
 spolupracovník kamarád člen politické strany
 jiné (uved'te).....

2. Myslíte si, že starosta ve své funkci podléhal nějaké jiné roli než starostenské? (nadržoval někomu, znevýhodňoval někoho,...)

- ano ne

(pokud odpovíte *ne*, zaškrtněte v následující otázce odpověď žádná, pokud odpovíte *ano*, tak v další otázce vyberte z následujícího výběru jednu odpověď)

3. Jaká jiná pozice (role) ho nejvíce ovlivňovala při výkonu jeho funkce?

☐ žádná	☐ rodinný příslušník	☐ spolupracovník
☐ kamarád	☐ člen zájmového spolku	☐ spoluobčan
☐ soused	☐ členství v politické straně	☐ bývalý spolužák
☐ jiné (uveďte)		

4. Myslíte si, že se starosta ztotožnil se svou rolí? (dobře se ujal své funkce, vykonával činnosti mu svěřené a reprezentoval obec)

- ano ne

III. VLASTNOSTI (ATRIBUTY) A SCHOPNOSTI

- třetí část se týká vlastností, které souvisí s činností starosty,
- zakřížkujte vždy jednu z možných odpovědí.

1. Myslíte si, že měl dostatečné organizační schopnosti?

- ano částečně ne

2. Měl bývalý starosta respekt k potřebám občanů?

- ano částečně ne

3. Byl otevřený (upřímný) v jednání s občany?

- ano částečně ne

4. Byl nestranný v jednání s občany?

- ano částečně ne

5. Myslíte si, že používal vhodný způsob jednání s občany? (byl komunikativní)

- ano částečně ne

6. Myslíte si, že dobře reprezentoval obec a zájmy občanů?

- ano částečně ne

7. Myslíte si, že byl vždy ochotný přispět k vyřízení věci?

- ano částečně ne

8. Pokud se domníváte, že bývalý starosta neprojevil tyto vlastnosti a dovednosti (uvedené výše) v dostatečné míře, která z uvedených pozic mu v tom bránila?

☐ rodinný příslušník	☐ spolupracovník	☐ bývalý spolužák
☐ kamarád	☐ člen zájmového spolku	☐ spoluobčan
☐ soused	☐ členství v politické straně	☐ jiné (uveďte).....

Příloha 2: Rozhovor s bývalým starostou

1. Které role hrajete? (zájmová činnost,...)
2. Která role je Vám nejbližší?
3. Zasahovala Vám některá role do role starostenské, a jak jste se s tím vypořádal?
4. Jak jste skloubil různé role?
5. Myslíte si, že jste se ztotožnil s rolí starosty? (vykonával činnosti mu svěřené)
6. Jaké vlastnosti si myslíte, že by měl starosta mít?
7. Bránila Vám nějaká pozice v tom, abyste se choval jako starosta (vlastnosti, dovednosti)?

Příloha 3: Seznam obrázků a grafů

Obr. 1: Teorie zdůvodněné akce	17
Obr. 2: Základní činitele ovlivňující sociální percepci osob	20
Obr. 3: Konfigurační model	23
Obr. 4: Vztah osobnosti a role	26
Obr. 5: Vztahy mezi pojmy osobnost, osoba, role, status a pozice	27
Graf č 1: Počet obyvatel obce starších 18 let	38

Příloha 4: Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Příčiny úspěšnosti a neúspěšnosti	32
Tabulka č. 2: návratnost dotazníků	39
Tabulka č. 3: Vnímané pozice bývalého starosty	47
Tabulka č. 4: Pozice, které nejvíce ovlivňovaly starostu při výkonu jeho funkce	50
Tabulka č. 5: Pozice, které bránily bývalému starostovi v uplatnění starostenských dovedností (vlastností)	63